

Kökler

Yıl: 2026 • Sayı: 7

EDEBİYAT, SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ

Köklerden Yükselen Söz

Sözün kökü dildedir, dilin kökü millette,
milletin kökü tarihte saklıdır.

BU SAYIDA

Yeni Kalemler
Hikâyeler
Söyleşi
Akademi
Şiirler
Denemeler
Kitaplık

Kökler

Yıl: 2026 • Sayı: 7

EDEBİYAT, SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ

Köklerden Yükselen Söz

Sözün kökü dildedir, dilin kökü millette,
milletin kökü tarihte saklıdır.

BU SAYIDA

Yeni Kalem
Hikâyeler
Söyleşi
Akademi
Şiirler
Denemeler
Kitaplık

Kökler

3 Aylık Edebiyat, Sanat ve Kültür Dergisi

7. Sayı: Temmuz 2026

İmtiyaz Sahibi
Türkmeneli İş Birliği ve
Kültür Vakfı (TİKV) adına
TİKV Başkanı
Dr. Mete Nebil MURATLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Firuze Yağmur GÖKLER

Baş Editör
Dr. Seda ARTUÇ BEKTEŞ

Yayın Kurulu
Ali Ahmet KUŞÇU
Ali ÇOLAKOĞLU
Ansar KAYACI
Aslı KÜZECİOĞLU
Aydanur EKREMOĞLU EFENDİOĞLU
Casim BABAOĞLU
Danya DAĞISTANLI
Esen KUTUP
Gülinaz ÇOLAKOĞLU
Hanin Ahmet PAMUK
Hasan YAZAROĞLU
Manolya BAYRAKTAR
Mehmet BEYATLI
Mehmet Fazıl VANDAVİ
Melek BEYATLI
Meral BAYAR SAATÇİ
Mohammed DEMİREL
Nuha Resul KURECİ
Nura Kenan MUSTAFA
Nuray KAYACI

Tasarım / Ön Kapak Resmi
Hakan PAMUKCU

İletişim
Güzeltepe Mah. Ahmet
Mithat Efendi Cad. No 46/11
Çankaya/Ankara

www.turkmenelivakfi.org
info@turkmenelivakfi.org
Tel: (312) 4424065

3 Aylık Süreli Yayın Basım Tarihi: Nisan 2026

ISSN: 3062-066X

Baskı
İhlas Gazetecilik A.Ş.

Sertifika No: 45589 - Dağıtım: Taha Kargo

İçindekiler

KÖKLERDE YENİ KALEMLER

Ali ÇOLAKOĞLU 10
Kökler ve Gökler

Casim BABAOĞLU 12
Durmaya Değmez

Gülinaz ÇOLAKOĞLU 14
Gök Mavi'nin Gölgesinde

Mohammed DEMİREL 18
TÜRK-MEN

KÖKLERDEN FİLİZLENEN HİKÂYELER

Ali Ahmet KUŞÇU 24
Kerîlik

Danya DAĞISTANLI 28
Siyah Dağın Kalbinde Saklanan Aşk ve
Sümela'nın Gizemi

Manolya BAYRAKTAR 32
Aidiyet Sevinci

Mehmet Fazıl VANDAVİ 38
Sevinç Gözyaşları

KÖKLERİN HAFIZASI: SÖYLEŞİ

Aslı KÜZECİOĞLU 44
Yavuz İmsel
Memleketime Verdiğim Sözü
Altmış Yıl Sonra Tutmaya Geldim

KÖKLERDEN GELECEĞE: AKADEMİ

Aydanur EKREMOĞLU EFENDİOĞLU 58
Erken Çocuklukta Dijital Maruziyet ve
Gelişimsel Riskler

Meral Bayar SAATÇİ 62
Tanrı'nın Dili: Matematik

Nura Kenan MUSTAFA 64
Altayistik ve Dil İlişkileri Ekseninde
Macarca Türkçe Bağları Üzerine Bir
Değerlendirme

Nuray KAYACI 68
Vijilantizm ve Şiddet

KÖKLERDEN ŞİİRLER

Ansar KAYACI 72
Göz Kırıkları

Esen KUTUP 74
Girdâb

Hanin Ahmet PAMUK 76
Aynalı Camların Yankısı

Mehmet BEYATLI 78
İntizar

KÖKLERDEN DENEMELER

Aslı KÜZECİOĞLU 82
Dikkate Değer Şeyler

Hasan YAZAROĞLU 84
İnanmanın Derin Anatomisi

Meral Bayar SAATÇİ 86
Kalemin Hükümü

Melek BEYATLI 88
Rüzgârın Adını Taşıyan Şehir

KÖKLERİN İZİNDE: KİTAPLIK

Nuha Resul KURECİ 92
Güller

Editörden Editörden Editörden

"Köklerden göklere yükselen ses..."

Edebiyat ve kültür dergileri, dışarıdan bakıldığında sadece metin yayımlayan kanallar olarak görünebilir. Fakat dil ile düşünce arasındaki en güçlü ve canlı köprü, aslında edebiyat dergileridir. Zira gencecik ve henüz günyüzü gör(e)memiş kalemlerin okuyucuyla buluşmasının, daha da önemlisi dolaylı kültürel miras aktarımının çağdaş vasıtasıdır. Yedinci sayısı ve yepyeni çehresi ile sizlerle buluşturmanın gururunu taşıdığımız **Kökler**, işte tam da bu amaçla bilge şair Yahya Kemal Beyatlı'nın o meşhur dizelerinde ifade ettiği gibi *"Ne harâbîyim ne harâbâtîyim, kökü mâzide olan âtiyim!"* düsturuyla yayın hayatını sürdürmektedir.

Bu sayıyı hazırlarken bir kez daha gördük ki kalem, bir yazı aracı olmanın ötesinde; bilgiyi, kültürü ve dili hatırlamak, korumak, kayda geçirmek ve böylece gelecek kuşaklara aktarmak için de vardır. Çünkü insan bazen bir şiirde memleketini bulur, kimi zaman bir hikâyede kendi göçünün izlerini, belki bir denemede zihnini meşgul eden soruların yankısını işitir. Edebiyat tam da burada esas işlevini ortaya çıkarır: Kelimelerin bireysel olanı aşarak ortak hafızaya dönüşmesi.

¹ Yahya Kemal'in bu sözü, geçmiş ile gelecek arasındaki ilişkiyi çatışma üzerinden değil, süreklilik üzerinden okuyan bir medeniyet tasavvurunu yansıtır. Bu anlayışta gelenek, aşılması gereken bir yük değil; yeniye kurarken yaslanılan kurucu bir hafıza alanıdır.

Elinizdeki sayı; şiirin, hikâyenin, denemenin ve akademik düşüncenin aynı çatı altında birbirini besleyebildiği canlı bir düşünce alanıdır. Çünkü biz edebiyatı yalnızca estetik bir uğraş olarak görmüyoruz. Edebiyat, aynı zamanda bir düşünme biçimidir; dünyayı anlama, adlandırma ve yeniden inşa etme çabasıdır. Dil ile düşünce arasındaki ilişki de bu noktada belirginleşir. İnsan, düşündüğü dil kadar görür; gördüğü kadar kavrar kavradığı kadar inşa eder. Nitekim dil, klasik tanımıyla “iletişim aracı” olmanın ötesinde bir karşılık bulmalıdır. Dolayısıyla dil; hafızamızın evi, kültürümüzün taşıyıcısı ve kimliğimizin en görünür biçimidir. Bir kelimenin kaybı bazen bir hatıranın kaybına, bir sesin silinmesi bazen bir medeniyet katmanının görünmezliğine dönüşebilir. Bu yüzden dil üzerine düşünmek, aslında insanın kendisi ve varlığı üzerine düşünmesidir.

Köklerin editoryal çizgisi işte bu bilinçten besleniyor. Burada editörlük, imlâ hatalarını düzeltmek veya metni biçimsel olarak yayına hazırlamaktan ibaret değil. Biz editörlüğü bir tür metin terbiyesi, düşünce berraklaştırma ve yazar sesi inşa etme süreci olarak görüyoruz. Her metin, yazardan çıktıktan sonra tamamlanmış olmaz; çoğu zaman asıl olgunlaşma, metinle kurulan eleştirel ve dikkatli temasla başlar. Bu nedenle **Köklerde** yürütülen editörlük süreci, metni törpüleyen değil; onun iç sesini daha duyulur kılan bir emek alanıdır.

Bu sayıda yer alan metinlerin büyük kısmında ortak bir damar dikkat çekiyor: Hafıza, aidiyet ve kök arayışı. Özellikle Kerkük ve genel olarak Türkmeneli ekseninde kaleme alınan metinler, bu sayımızın ruhunu şekillendirdi. Çünkü Türkmeneli, salt bir coğrafi alanın adı değildir. Türkmeneli; türkülerde yaşayan bir seda, ağıtlarda korunan bir hafıza, dilde taşınan bir vatan duygusudur. Oradaki Türk varlığı, yavan tarih kitaplarında geçen demografik verilerle açıklanamaz. Bu varlık; dilde, musikide, günlük hayatta, mutfakta, çocuk oyunlarında, atasözlerinde ve kuşaktan kuşağa aktarılan anlatılarda yaşamaktadır; yaşatılmaktadır, yaşayacaktır.

Söz konusu doğrultuda bir milletin varlığını sürdürebilmesinin en güçlü yollarından biri, kendi hikâyesini anlatmaya devam etmesidir. Çünkü edebiyatı susturulan toplumlar, zamanla hafızasını yitirir. Bu yüzden Türkmeneli’ni yazmaya, onun şehirlerini anlatmaya ve bu kültürel mirası edebiyat aracılığıyla görünür kılmaya; estetik bir tercih olarak bakmaktan ziyade, kültürel bir sorumluluk taşımanın bilincinde olunarak hizmet edilmelidir. Bu sorumluluk, hamaset söylemleri ile değil; nitelikli metinlerle, sahici anlatılarla ve güçlü bir dil bilinciyle taşınmalıdır.

Bu sayımızdaki **şiiirler** vatan özlemini, dil sevgisini ve iç kırılmaları dile getirirken; **hikâyeler** göçü, aidiyeti ve insan ruhunun direncini anlatıyor. **Denemeler**, çağın meselelerine düşünsel pencereler açıyor. **Köklerden Geleceğe: Akademi** bölümümüz ise bilgiyi derinleştiren, sorgulayan ve kavramsal çerçeve sunan çalışmaları okurla buluşturuyor. Bu sayıda, yeni kalemlerin yazar kadromuzun gücüne güç katmasının mutluluğunu yaşıyoruz. Her bölümde bulunan dörder metin, sayımızın dört dörtlük bir okur deneyimi sunacağıının teminatı gibi görünüyor.

Ayrıca sayının dikkat çeken bölümlerinden biri olan **Köklerin Hafızası: Söyleşi** dosyamızda ise ömrünü sanata ve Türkmen kültürünün yaşatılmasına adanmış usta tiyatro sanatçısı Yavuz İmsel'i ağırlıyoruz. **"Memleketime verdiğim sözü altmış yıl sonra tutmaya geldim"** ifadesi etrafında şekillenen bu kapsamlı söyleşi, bir sanatçının hayat hikâyesini anlatmakla beraber; gurbet, vefa, kültürel aidiyet ve sanatın toplumsal dönüştürücü gücünü de somutlaştırıyor. **Köklerin İzinde: Kitaplık** bölümümüzde yer alan Beşir Ayvazoğlu'nun **Güller** adlı eseri üzerine hazırlanan inceleme ise okurumuzu, Türk estetik dünyasında çiçek kültürünün, bilhassa gülün, medeniyet tasavvurumuz içindeki yerini yeniden düşünmeye davet ediyor. Böylece bu iki bölüm, dergimizin edebiyat merkezli çizgisini kültür, sanat tarihi ve hafıza okumalarıyla daha da zenginleştiriyor.

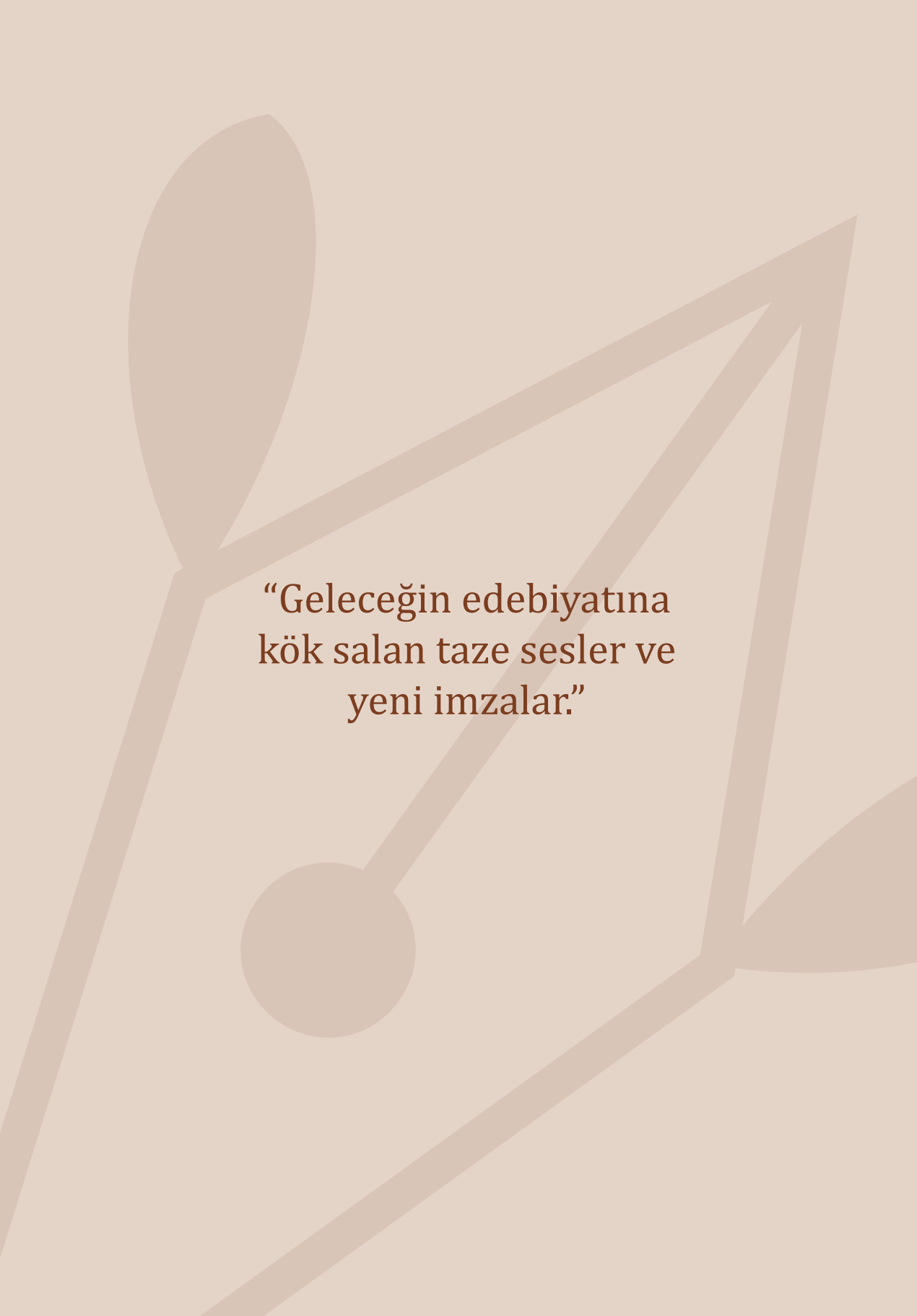
Günümüzde kültür ve sanat da, hemen her alanda hızlı tüketim anlayışı ile anılıyor. Kelimeler değer israfından ne yazık ki nasibini alıyor. Hızla üretilen sözüm ona edebî metinler, aynı hızla unutuluyor. Oysa biz **Köklerde**, sindirerek okumaya, dikkatli düşünmeye ve kalıcı iz bırakmaya odaklanıyoruz. Bir metnin yalnızca okunmasını değil; zihinde, vicdanda ve hafızada yankı bulmasını önemsiyoruz. Bu nedenle **Kökler**, genç yazarlarımıza edebî bir mecra sunmakla birlikte, **edebiyat ve fikir mektebi** olma iddiası taşıyor. Burada genç kalemlerin sesleri yankılanırken, tecrübeli yazarlar onlara yol açıyor. Böylece her metin, gönüllü bir ekibin ve entelektüel sorumluluğun inşasında bir yapı taşına dönüşüyor.

Bu sayıyı siz kıymetli okurlarımıza sunarken içimde beliren duygu, şükranla harmanlanmış güçlü bir umut. Kalemini bizimle buluşturan bütün yazarlarımıza, her sayımızı dikkatle takip eden okurlarımıza ve **Köklerin** büyüyen ailesine rehber olan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığımız ile Türkmeneli İşbirliği

ve Kültür Vakfımıza gönülden teşekkür ediyorum. Dilerim bu sayıda kendinizden bir iz bulursunuz. Bir cümlede durur, bir mısradaki soluklanır, bir hikâyede kendi sesinizi i itebilirsiniz...

      inaniyoruz ki *kökler derine indikçe, göklere ulaşılabilir...* ■

Dr. Seda ARTU  BEKTE 

A minimalist, stylized illustration of a plant in a light beige color. It features several long, straight stems and a few large, oval-shaped leaves. One stem curves upwards from the bottom left, while another extends from the bottom right towards the top right. A third stem is positioned vertically on the left side. The overall design is clean and modern, serving as a background for the text.

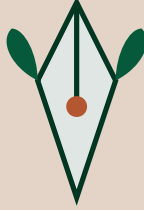
“Geleceğin edebiyatına
kök salan taze sesler ve
yeni imzalar.”

Kökler Dergisi

1. BÖLÜM

Köklerde Yeni Kalemler

KÖKLERDE YENİ KALEMLER

Ali Çolakoğlu

Kökler ve Gökler

Ana gülüşü
sıcaklığında bir nida,
çağırdı beni,
ruhumun
filizlendiği ağacın altına.
Köklerimin gölgesi
aydınlıktır
yapay güneşlerden.
Köklerimin fısıltısı
sığınağımdır
kulağımın kalbini kemiren
parazitlerden.
Türküler var;
bana benden yakın.
Yüreğimin derinlerine
eder de eder akın.
Kazar da kazar,
ruhumun bahçesini kazar.
İçimde bir ben yaşar ;
benden habersiz,
şu yaşıma kadar
sessiz sessiz
içimde yaşar
Bilmezken
ışığın kaynağı “haradadır”
Anladım ki
Köklerle Gökler aynı hizadadır

Kökler
çağırdı beni bana.
Aralandı
kulağımın kalbindeki perde.
Köklerimden
filizlendi bir ayna.
Görüldü
dilimin ufkundaki belde.
Dilim;
annemin sesinden örülmüş
bir salıncak...
Beni göklere çıkaracak.
Dilim;
ilk aşkı,
ilk sevgilim.
Değil mi ki,
onsuz
ben, ben değilim.
Dilim,
fikrimin ufkundaki şafak.
Her şiirimde
biraz daha sökülüp
kızıl bir elma gibi açılacak.
Düşünürsem başka dilde,
kör olsun fikrim.
Türkü söylersem başka dilde,
kessinler dilim, dilim dilim!

Ali ÇOLAKOĞLU

26 Haziran 1997 yılında Telafer’de doğdu. Resmî bir akademik tahsili bulunmamaktadır. 2017 yılından itibaren şiir, deneme, öykü ve çeşitli konularda eserler kaleme alarak edebiyat dünyasında yer almaktadır.

「KÖKLERDE YENİ KALEMLER」

Casim Babaoğlu

DURMAYA DEĞMEZ

Asılsız kötüye yakunaşma sen
Onun gölgesinde durmaya değmez
Görmemiş yorma böyle aziz can
Onuynan danayım kurmaya değmez

Alçağa kibira gönlünü verme
Namardın evine cennetse girme
Edepsize selam veriben durma
Bilesince sohbet etmeye değmez

Nekezin yanına varıp oturma
Dili zehriydi onu götürme
Dostun onun için candan etirma
Onun kapisına gelmeye değmez

Başa kalkanın sen ekmeğin yeme
Suyu zemzem olsa ağzına koyma
Sözü şeker olsa sen onu deme
Gönül Beytullah'tır kırmaya değmez

Gümankârın sözü zehirdi oktu
Yalanı gerçekten her zaman çoktu
Gümankârın dini imanı yoktu
İncikli sözüne yanmaya değmez

İki yüzlü kalbi hayın insana
Akrep gibi düşman gelmez imana
Söz olmadan seni katar gümana
Bu insanla yola varmaya değmez

BABAOĞLU kendin katmış hak yola
Mehrin vermez ne dünyaya ne pula
Tek başına yürür bakmazdı kola
Yürü bakma geri kalmaya değmez.

Casim BABAOĞLU

1979 Telafer doğumlu Casim Seyyid Muhammed Şerif (Babaoğlu), Musul Üniversitesi mezunudur ve tasavvufi, milli ve aşk temalı şiirlerini aruz ve hece vezniyle kaleme almaktadır. Klasik edebiyat ustalarının izinden giden ve bugüne kadar yayımlanmış yedi kitabı bulunan şairin eserleri, birçok farklı dile tercüme edilmiştir. Uluslararası pek çok edebiyat birliğinin üyesi olan yazar, Türkmen edebiyatının zenginliğini yansıtan yeni divanının basım hazırlıklarını sürdürmektedir.

GÜLİNİZ ÇOLAKOĞLU

Gök MAVİ'NİN GölGESİNDE

Ankara'da, soğuk amfinin insanın içine işleyen duvarlarında yankılanan Medeni Kanun maddeleri zihnimde dolaşıyordu. Kürsüdeki profesör tok sesle her "Miras Hukuku" dediğinde, ince parmaklarım farkında olmadan cebimde taşıdığım eski anahtara gidiyordu. Paslanmış, ağır ve artık hiçbir kapıyı açmayan bu anahtar, bende bambaşka kapılar aralıyordu: Hiç görmediğim bir memlekete, hiç yaşamadığım bir geçmişe, bana miras kalan derin bir özleme...

Bir yandan profesörün anlattıklarını duymaya çalışıyor, bir yandan dedemin babama bıraktığı fakat yıllarca yerine getirilemeyen vasiyeti düşünüyordum. Hukuk fakültesine girebilmek için verdiğim onca emeğe rağmen, o gün zihnim ders notlarının arasında değildi. Aklim, hafızamda yer etmeyen fakat ruhuma işlenmiş bir geçmişte dolaşıyordu.

Hâlbuki 1991'in o korku ve belirsizlikle örülü günlerini hiç görmedim. Gözlerimi Ankara'nın gri ayazında açmış, Kerkük'ü sadece anlatılanlarla tanımıştım. Dedemin yürüdüğü sokaklarda hiç yürümedim, babamın çocukluğunu bıraktığı mahallelerde hiç oynamadım. Buna rağmen onların anlattıkları, zihnimde öylesine canlı bir yer edinmişti ki hafızam olmasa da ruhum o günleri ezbere biliyordu.

Onların anlattığına göre her şey, felaketlerin çoğunda olduğu gibi, sıradan bir sabahla başlamıştı. Kimse bir ömrün birkaç saate sığacak kadar daralacağını bilmiyordu. Sözde yalnızca birkaç günlüğüne, ortalık sakinleşene dek Kerkük'ten ayrılacaklardı.

O yıllarda dedem, Kerkük Adliyesi'nin herkesçe saygı duyulan başkâtibiydi. Yılların tecrübesiyle yalnız kanun maddelerini değil, kanunun nasıl eğilip büküldüğünü de öğrenmişti. Baas Rejiminin kendi çıkarları için uydurduğu kukla yasalarla insanların mülklerine, hayatlarına ve onurlarına nasıl el koyduğunu makamından sessizce izliyordu. Belki de hukuka gönül vermem tesadüf değildi; adalet duygumun ilk tohumları, dedemin geride bıraktığı günlüklerde atılmıştı.

Dedem, zulmün sıradanlaştığı o döneme sadece tanıklık etmekle yetinmemişti. Resmî evrakları gizlice kopyalamış, haksızlıkları belgelemiş ve rejimin hukuk kisvesi altındaki zorbalığını kayıt altına almıştı. Bu, sessiz ama ölümcül bir direnişmiş. Meğer yıllarca fark edilmemişti. Ta ki bir gün, yürüttüğü yazışma ağının deşifre olabileceğine dair haber gelene kadar...

İhtimal küçük olsa bile bazen bir aileyi yerinden etmeye yeter. Dedem, bir gün içinde karar vermek zorunda kalmış. Ya kalacak ve yalnız kendisini değil ailesini de tehlikeye atacakmış ya da her şeyini ardında bırakacakmış.

O gün evden çıkarken çürük tahta kapıyı yavaşça kapatmış. Senelerdir “bir gün tamir ederim” diye ertelediği o kapı, sanki onunla birlikte yaşlanmış. Anahtarı avucunun içine alıp eli kanayana kadar sıkmış. Babaannemi ve babamı teselli etmeye çalışmış; fakat teselliye en çok kendisinin ihtiyacı varmış.

Yıllar boyunca adaletin nasıl boğulduğunu görmüş bir adam olarak, bir daha dönememe ihtimalini herkesten iyi bilse de babamın çocuk kalbini kırmaya gönlü razı olmamış. Omzuna dokunup şunu söylemiş: “Canını sıkma oğlum... Birkaç güne döneriz.”

Ne var ki o birkaç gün, bir ömre yayılan gurbete dönüşmüştü. Dedem, uğruna ölümü göze alacağı Kerkük’ünü, karısı ve oğlu için terk etmişti. Bu yüzden, Türkiye ata yurdu olsa da içinde taşıdığı eksiklik hiç dinmedi. Yarım kalan mücadelesinin vicdan azabıyla, Kerkük’ün Gök Mavis’inden uzak, Ankara’nın gri ayazında yıllar sonra son nefesini verdi.

Dedemden bana kalmış resmî bir miras yoktu. Ne tapu ne arsa ne de hukuken devredilebilecek bir mülk... Kerkük’teki evimizin bütün resmî kayıtları, 2003’te şehri sarsan çatışmalar sırasında tapu dairesinin yıkılmasıyla yok olup gitmişti. Kâğıt üzerindeki bütün izler silinmişti; sanki bir ev, aslında duvarlarıyla değil, kaydı tutulmadığında hatıralarıyla da yıkılıyordu.

Fakat geçen hafta babam, yıllardır sakladığı küçük bir kutuyu önüme koydu. Kutunun kapğını açtığımda içinden üç parça eşya çıktı:

İlki, yılların yorgunluğunu taşıyan gök mavi bir Türkmen bayrağıydı. Kumaşı solmuştu ama rengi hâlâ gökyüzünü andırıyordu. İkincisi, pas tutmuş eski bir anahtardı; ağır, sessiz ve inatla zamana direnen bir anahtar. Sonuncusu ise sararmış bir kâğıda yazılmış, dedemin el yazısını taşıyan mektuptu.

Tam o sırada amfide profesörün sesi yeniden yankılandı: “İkametgâh, kişinin hukuken yerleştiği ve hayatını sürdürdüğü yerdir.” Bu tanım, içimde beklenmedik bir sarsıntı yarattı. Elim kitabımın arasına koyduğum mektuba gitti. Kâğıdı dikkatlice açtım. Dedemin titiz, neredeyse kusursuz el yazısıyla kaleme aldığı satırlar, yılları aşarak bana ulaşıyordu. Mektubun ortasında altı çizilmiş bir bölüm vardı. Şöyle yazıyordu:

“Bu topraklarda bize hep göçmen dediler; yaşadığımız yerlere ikametgâh dediler. Fakat bana sorarsan insanın evi ne yalnız doğduğu yerdir ne de doyduğu yer... İnsanın evi, kendini hür hissettiği; menfaatini, haysiyetini ve itibarını savunabildiği yerdir.

Sen bu mektubu okuyorsan oğlum, ben evimden uzakta ölmüşüm demektir. Çünkü benim evim daima o mavi bayrağın gölgesidir.”

Mektubun son satırına geldiğimde gözümünden düşen tek damla yaş, Medeni Kanun kitabımın sayfasına yayıldı. O an anladım. Dedem bana bir ev değil, bir aidiyet bırakmıştı. Mektubu katlayıp kitabımın arasına yerleştirdim. Ardından çantamda günlerdir sakladığım uçak biletine uzandım. Nihayet Kerkük’e gitme fırsatım doğmuştu.

Dedemin babama bıraktığı vasiyeti tamamlamak artık bana düşüyordu. Küçük bir valizle yola çıktım. Uçak alçalmaya başladığında içimde tuhaf bir his vardı ne tam sevinç ne de bütünyle hüznün... Sanki yıllardır adını bildiğim ama yüzünü hiç görmediğim biriyle buluşmaya gidiyordum.

Kerkük'e ayak bastığım ilk anda tarif edemediğim bir özgürlük hissettim. Şehrin havası bile yabancı değildi. Sokaklardan yükselen Kerkük şivesi, çocukluğumdan beri evimizin duvarlarında yankılanan seslere benziyordu. Çayhanelerden gelen uğultular, uzaktan duyulan ezan ve rüzgârın taşıdığı toz... Bütün şehir, hafızamda yaşamış da ben sadece geç kalmış gibiydim.

Nihayet dedemin evinin bulunduğu sokağa vardım. Kalbim hızlanmıştı. Kerpiç duvarlar, dar sokak, eskimiş kapı... Babamın anlattığı her şey karşımdaydı. Cebimden paslanmış anahtarı çıkardım. Titreyen ellerimle kapıya uzattım. Anahtar kilide uymadı. Elbette uymazdı. Yıllar geçmişti. Kilit değişmiş, hayat değişmişti. Sadece acı değişmemişti.

Kapıyı yavaşça çaldığımda açan yüzler hem yabancı hem tanıdıktı. Karşımda duran insanlar, benim gibi savaşın bıraktığı boşluklarla yaşamayı öğrenmiş insanlardı. Evin yeni sahipleri, 2003'te güneyde yaşanan çatışmalar sırasında kendi evlerinden koparılmış, buraya sığınmak zorunda kalmış bir aileydi.

O an içimde hukuk ile vicdan birbirine çarptı. Bir hukuk öğrencisi olarak hak kavramını biliyordum. Mülkiyet, tapu, zilyetlik, intifa... Hepsi zihnimde yerli yerindeydi. Fakat karşımda kanun maddeleri değil, hayatın örselediği insanlar vardı. Ev hakkında konuşmak için izin istediğimde beni içeriye davet ettiler.

Eve adım attığımda gözüm kerpiç duvarlara asılı aile fotoğraflarına takıldı. Siyah başörtülü bir kadın, bir köşede sessizce oturuyor gibiydi. Çocuklar ürkek ama meraklı bakışlarla etrafımda dolaşıyordu. Salona girer girmez dikkatimi en çok çeken kişi, tek bacağı olmayan evin beyi oldu. Yüzündeki yorgunluk, savaşın insan bedeninde bıraktığı imzaydı.

Tam o sırada mutfaktan gelen sıcak hurmalı kleçe¹ kokusu burnuma doldu. Evin hanımı aceleyle kakuleli çay hazırladı. Fırından yeni çıkmış, içi hurmayla dolu sıcak kleçeleri önüme koydu. Ne çayın tadı bu zamana kadar içtiğim çaylara benziyordu ne de o hurmalı kleçe annemin Ankara'da bize yaptıklarına benziyordu.

Bir an tuhaf bir his çöktü içime. Sanki hep burada yaşamıştım. Sanki Ankara'da doğmamıştım. Sonra kendimi toparladım. Çocukların gözlerine baktım. Ürkektiler. Benim onları süzdüğüm kadar, onlar da beni tartıyordu. İçimden şu cümle geçti: Onlar da mağdurdur. Ben de mağdurdum. Bu coğrafyada hangimiz değildik ki?

¹ Kleçe/kuliçe: Bir tür yöresel çörek.

Dedemin evini gezdikten sonra aileyle vedalaşıp dışarıya çıktım. Artık anlıyordum. Bazı evler geri alınamazdı, hatıralarda yaşardı.

Ayaklarım beni Kerkük Kalesi'ne götürdü. Sırt çantamda Gök Mavi Bayrak, cebimde paslanmış anahtarla kalenin taş basamaklarını ağır ağır çıktım. Her adımda içimde yıllardır taşınan bir yük hafifliyor gibiydi. Sanki tek başıma değildim; dedem, babam ve yarım kalmış bütün hatıralar da benimle birlikte yürüyordu. Kalenin tepesine ulaştığımda önümde uzanan şehre uzun uzun baktım. Rüzgâr sert esiyordu. Ama ilk kez içimde hiçbir şey dağılmıyordu. Tam aksine, yıllardır parçalanmış ne varsa yavaş yavaş yerli yerine oturuyordu.

O an, Kerkük'e bir evi geri almaya gelmediğimi anladım. Bir kapıyı açmaya da gelmemiştim. Ben, dedemin yarım kalan cümlesini tamamlamaya gelmiştim. Cebimden paslanmış anahtarı çıkardım. Avucumun içinde uzun süre tuttum. Bir zamanlar bir yuvanın kapısını açan bu anahtar artık hiçbir kilide uymuyordu. Ancak, biliyordum ki bazı anahtarlar kapıları değil, insanın içindeki kilitleri açar. Yavaşça eğildim ve anahtarı kalenin taşlarından birinin üzerine bıraktım. Bu bir terk ediş değildi. Bir vedaydı. Belki de bir emanetin ait olduğu yere iadesi...

Sonra çantamı açtım. Dedemin yıllarca sakladığı Gök Mavi Bayrağı çıkardım. Kumaşı rüzgârla dalgalandı. Bayrağı iki elimle kavrayıp kalenin taşlarına astığım anda, içimde tarif edemeyeceğim bir şey oldu. Sanki yıllardır adını koyamadığım bir boşluk doldu. Sanki içimde hep eksik kalan bir renk tamamlandı. Sanki dedem ilk kez sustu.

Çünkü artık anlatması gereken her şeyi anlamıştım. Gözlerimi göğe kaldırdım. Kerkük seması, dedemin anlattığı gibi gerçekten masmaviydi.

Ankara'nın gri ayazında büyümüş biri olarak o mavilik bana gökyüzüyle birlikte köklerimi de gösteriyordu. O an, insanın evinin yalnız doğduğu ya da doyduğu yer olmadığını bütün varlığımla idrak ettim. İnsanın evi, ruhunun yabancılik çekmediği yerdir. İnsanın evi, adını söylemeden ait hissedebildiği yerdir. İnsanın evi, haysiyetini savunabildiği yerdir. Ve bazen bir ev, dört duvardan ibaret değildir. Benim ait olduğum yer, gök mavisini bayrağımızın gölgesindedir. Gök Mavi'nin gölgesindedir...

Gülinaz ÇOLAKOĞLU

Telafer'de doğan Gülinaz ÇOLAKOĞLU, 2014 yılında DEAŞ'ın Telafer'i işgal etmesi üzerine ailesiyle birlikte Necef'e göç etti. 13 yaşında şiirle edebiyat hayatına adım attı; 17 yaşından itibaren şiir, öykü ve roman yazmaktadır. İlk romanı İmgelerin Portresi, hâlen Türkmeneli dergisinde tefrika edilmektedir.

「KÖKLERDE YENİ KALEMLER」

MOHAMMED DEMİREL TÜRK-MEN

Sene yirmi çift sıfır...
Kerkük'te uludu bir kurt.
Bin dokuz yüz yirmi dört,
Başladı büyük zulüm.

Elli dokuz...
Kerkük, iki ateş ortasında kalan Türk!
Seksenlerde idam sehpaları kuruldu,
Kesilmek istendi sesimiz.
Telafer'de, Altunköprü'de, Erbil'de
Ölen yine bizdik,
Ağlayan annelerdi.
Tarih değişti,
Acı değişmedi.

Kaldık ATA'dan yana,
Sen gittin,
Bakmadın bu yana.
Düştük,
Yıkılmadık.
Seni anarken umutluyduk...

Yeni yüzyılın
Umut dediler adına, demokrasi...
Kerkük'te her yeni gün
Bir başka karanlık bıraktı geriye.
Evler yandı, kayıtlar silindi,
İsimler unutturulmak istendi.
Hedefte yine Türkmen vardı.
Gülmedi yüzümüz,
Geceler uzun, sabahlar uzaktı.

Kaldık ATA'dan yana,
Sen gittin,
Bakmadın bu yana.
Düştük,
Yıkılmadık.
Seni anarken umutluyduk...

Şehirlerin adı değişti,
Haritalar değişti,
Hafıza kaldı.

Bir tek şairler konuştu.
Yükünü sırtında taşıyanlar,
İçinde ateş büyütenler konuştu.
Bir halkın sesi,
Bir annenin duası,
Bir gencin yemini oldu sözler.

Bağırdı İsmail Yergök:
"Sırtımda yükler, içimde sızılar"

Devam etti Ata Hayrola:
"Vatan sevgisi içimde bir ateş"

Anlattı liderler:
Rıza Demirci, Ahmet Turan, Necdet Koçak
Nicelerinin, hatırlanır cesaretleri

Türkmen'in sönmez asla ateşi
Anneler yiğitler doğurur,
Toprak saklar hatırayı.
Gün doğarken Kerkük'ten
Sesleri yükselecek:
Küllerinden doğan yurt
Kerkük yaşayacak,
Yaşayacak hafızamız
"Kerkük Türktür, Türk kalacak!"

Mohammed DEMİREL

2000 yılında Kerkük'ün Altunköprü kasabasında doğdu. Kerkük Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını Azerbaycan Şehid Medeni Üniversitesi'nde tamamladı. Şiir ve söz yazarlığı yapmakta, ayrıca hikâye, eleştiri ve deneme türlerinde eserler kaleme almaktadır.

Toprağın derinliklerinden gün yüzüne
çıkan anlatılar ve kurmaca dünyalar.

Kökler Dergisi

2. BÖLÜM

Köklerden Filizlenen Hikâyeler

Çiftçilerin tohum saçılmış arazileri susuz bekliyordu. Haccac, önce ağaları ve büyük arazi sahiplerini doyurmak zorundaydı; çünkü bu zümrenin nüfuzuyla Kerî'nin düzeni çekilmişti, ardından kahyaları razı etti. Harman Beyleri ise ekimlerinin sulama vakti geçmesine rağmen umutla bekleyip ancak sonunda yeni mevsimdeki ekimlerinin ilk sulamasını yaptılar.

Haccac terazisinin kefesi artık ağırlığını koruyamaz hâle gelmişti; çünkü yaptırını hakka değil, şeytanın izine göre hareket etmişti. Harman Beylerinin keyfi kaçmış, huzurları bozulmuştu. Bu düzensizlik ilkbahara kadar sürdü; yeni Kerî'nin ilk sezonunda ise sadece muhtarın evinde toplananlar, kârın büyük payını almıştı.

İki kara kış geçti. Akşamın baskınlığını andıran Harman Beyleri ise köşe başlarında yükselen sitemleri giderek öfkeye dönüşürken, bazıları çölden ve tarım işlerinden uzaklaşıp kahveye, konukluğa ve yatak döşeğe yönelmeye başlamıştı. Kasabanın bir vakitler baharı yaşayan sebze hali ise solmaya yüz tutuyordu. Tarlalar susuzluktan gerildikçe denge bozulmuş ve nihayet bu kara haber kasaba ve şehirde ilgili makamlara kadar ulaşmıştı.

Bu duruma köyün eşrafı müdahale etti ve herkesi razı etmek gayesiyle, hiçbir toprak parçasına sahip olmamasına rağmen kasabadan herkesçe tanınan bir kişiye Kerîlik görevini verdiler. Bu karar, ezilmiş çiftçilerin yüzünde buruk bir tebessüm oluşturdu. Bahar çiçekleri misali kırılgan bir umut ışığı yaydı. Böylece şehir de bu çözüme göz yummayı tercih etti.

Yeryüzünü tarımla güzelleştirdiğini sanan ahali, günlerin döndüğünü zannederken; daha tohum toprağa düşer düşmez, büyük çiftçiler gizli bir zekâyla yeni Kerî'nin etrafında toplandılar. Ona işleri abartarak anlattılar, öğütleriyle çevresini kuşattılar; öyle ki o artık onların gözünden görür, seslerinden işitir hâle geldi. Manzara değişti, fakat sonuç aynı kaldı: Su, hak edenlerden uzak durdu; küçükler ise beklemeye devam etti. Köyün ufkunda her sabah aynı ağır sis kalkar, tarlaların üstüne çöken sessizlik bu düzenin değişmediğini fısıldardı.

Siyah karakağan sahibi bir çiftçi durumu değerlendirdi. Göğün çöktüğü kış akşamının birinde, Kerî'ni hindi yemeğine davet etti. Bu ziyafetten kendi çıkarına yararlanmayı düşündü. Diğer ezilmiş Harman Beyleri ise bu duruma öfkelendi. Kurnazca iş çevirdiğini, kendilerini yalnız bıraktığını düşündüler ve perde arkasından yaptıkları için hesap sordular. Ancak adam, "Ben hepimizin iyiliği için harekete geçtim." diyerek onları avutmaya çalıştı. Eskiden "Harman Beyleri" diye anılan o cemiyet, artık ezilmişlerin safına düşmüştü. Kerî, gelecek mevsimde suyu daha adaletli paylaşacağına söz verse de yapacağı pay etme, mazlumların kaderini değiştirecek kadar değil; kendi itibarını koruyacak kadardı. Ekinlerini özenle ve keyifle yetiştiren bu çiftçiler, mahsullerini her zaman kasaba ve köy pazarında, kendi halklarına uygun fiyatlara satar; kazancın ve bereketin kendi topraklarında kalmasına özen gösterirlerdi. Öte yandan ağa ve kâhya zümresinin çoğu, yıllardır küme küme tahılını, araba araba sebzelerini şehir tacirlerine satmakta; onlar da bu ürünleri mevsimine göre depolayıp vakti geldiğinde yüksek fiyatlara piyasaya sürmekteydi.

Sonbaharın karanlık ve nemli bir gecesiydi. Beyaz karakağanlı bir çiftçi, muhtarın kapısına dayanmış; gecenin sessizliğini, kapıya vuran asanın sert sesiyle bozmuştu.

Muhtar, elinde tüfeği ve yağlı feneriyle ağır adımlarla kapıya yaklaştı, kapıyı araladı. Dışarıya süzülen loş ışıktaki karşısındaki adama bakarak, "Hayırdır, kimsin?" dedi. Ben çiftçi Osman, diye karşılık aldı. "Şimdi Âdil Bey'in evinden geliyorum."

Muhtar kaşlarını çatarak, "Evet, buyur... Ne oldu? Gündüzler dereye mi düştü de bu kör gecede kapıma dayandın?" dedi.

Osman derin bir nefes aldı: "Biz Harman Beyleri, Âdil Bey'in evinde toplandık. Bu Kerî meselesinden büyük zarar görüyoruz. Artık tarlarımızı gerektiği gibi sulayamıyoruz; sudan hep ağalar ve kâhyalar faydalaniyor. Bu işe senin bir dur demen gerekiyor. Sana bir hafta mühlet verdik. Bu meseleyi çözmen şart."

Muhtar bir anda sertleşti. "Sizin sözünüzle oturup kalkacak olsam ben muhtar olmazdım!" dedi ve tüfeğini Osman'a doğrulttu. "Haydi, git buradan. Yoksa göreceğin son şey benim gözlerim olur."

Osman, sessizce eşiğinin yularını çevirdi, geriye döndü. Uzaklaşırken geceye karışan sesiyle bağırdı: "Sabah kasabaya şikâyeteye gideriz!"

Sabahın ilk ışıkları köyün tozlu sokaklarını aydınlatmaya başlarken, Harman Beylerinin içindeki sıkıntı da güneşle birlikte uyanmıştı. Âdil Bey, gri eşiğinin sırtında kasabanın yolunu tutup ilgili makamlara derdini anlatmaya gitti. Osman Bey polis merkezine yöneldi. Çiftçi Fikret ise siyah eşiğinin yularını çekip bölgenin temsilcisine şikâyetini ulaştırmak için yola koyuldu.

Lakin gittikleri kapıların hiçbiri onların derdine gerçekten kulak vermedi. Söyledikleri sözler rüzgâr gibi dağılıp gitti. Ne bir teselli duydular ne de haklarını arayacak bir el gördüler. Boyunları bükük, gönülleri kırık hâlde köye dönmek için aynı yolda birleştiler. Eşekleriyle, sararmış otların arasından ilerlerken karşılarına Nazım Kerî çıktı.

İçlerinde biriken öfkeyi tutamadılar; dillerine dolanan sitem Kerî'nin üzerine yağmaya başladı. Nazım Kerî ise üçünün birden söz hücumuna kalktığını görünce geri adım atmaya karar verdi. O an Harman Beyleri bir gerçeği fark etti: Tek başına söylenen söz çabuk dağılırdı ama birlik olanın sesi daha gür çıkardı.

Ertesi gün üçü, yanlarına aldıkları diğer çiftçilerle birlikte kaymakamlığın ve sulama dairesinin kapısına dayandılar. Kerî'nin yaptığı adaletsizliği uzun uzun anlattılar. Devlet dairesindeki memurlar onlara, Kerî'nin resmî belgeyle atanmış biri olduğunu, değişmesi için yine resmî bir müracaat gerektiğini söylediler. İçlerinden, kendileri ile aynı köylü olan yaşlı bir memur ise nasihat edercesine: "Bir araya gelin." dedi. "Ortak bir ad altında birleşin. Tek tek konuşanın sesi kaybolur, lakin cemiyet olanın sözü devlet kapısında yankı bulur."

Bu sözler Harman Beyleri'nin içine su serpti. Köyün dışındaki çöl yamacında bulunan eski bir çardağı toplantı yeri yaptılar. Akşamları oturup dertleştiler, konuştular, düşündüler. Derken aylar süren uğraşın ardından Harman Beyleri Çiftçiler Derneği'ni kurdular.

İlk işleri ise yalnız kendi tarlalarının değil, sulama adaletsizliğine uğrayan bütün çiftçilerin derdine sahip çıkmak oldu. Dernek adına hazırlanan ortak dilekçelerle sulama dairesine yeniden başvurdular. Günler süren çalışmaların sonunda Kerî'nin değiştirilmesi için onay aldılar. Artık yeni Kerî adayını yalnız ağalar, kâhyalar yahut muhtar belirlemeyecekti. Harman Beyleri de dernek adına söz sahibi olmuştu. Böylece köylü ilk defa, bir araya geldiklerinde susuz toprağın bile dile geldiğini anlamış oldu.

Köyün bütün çiftçileri, yazın kavurucu güneşi altında toplanmıştı. Yaşlı köylüler; eskimiş iş gömlekleri, kahverengi ve boz entarileriyle, başlarında düzensiz bağlanmış kefiyeleri, dirseklerine kadar kıvrılmış kolları ve güneşte kavrulmuş yüzleriyle çardağın gölgesine çıkmışlardı. Derin çizgilerle yarılmış çehrelerinde, bıyıkları susuz kalmış ekinler gibi solgun duruyordu.

Yanlarında gençler, yüzlerini tülbentlerle örten kadınlar ve çocuklar vardı. Herkes elinde bir tarım aletiyle, gözlerini seçim sandığını kuran kasabadan gelen komisyona dikmişti.

Köylü ise cömertliğinden geri durmamıştı. Misafirlerin önüne tarladan toplanmış su hıyarı, karpuz, suları akan sarı kavunlar ve siyah üzümler dizilmiş; küçük buz parçalarıyla serinletilen tepsiyle âdeta bir köy ziyafeti verilmişti.

Ziraat kimliği ve dernek kartı bulunan çiftçiler yalnızca oy kullanma hakkına sahipti. Sonuçlar ise köyün üzerine çöken ağır bir stres ve tedirginlik havası içinde beklenmekteydi. Çölün suskun kuşları dahi ötmez olmuştu. Yakıcı güneşin altında sadece, oy pusulaları çevrilirken yükselen kâğıt sesleri yankılanıyordu.

Oyları sayan komisyonun, Harman Beylerinin adayını kazanan olarak ilan etmesini bekleyen çiftçiler, yüreklerini ağızlarında hissediyorlardı. Nefesler tutulmuş, bakışlar sandığa kilitlenmişti. Derken sonuç açıklandı: Seçimi derneğin adayı Talip Bey kazanmıştı. Bir anda sevinç nidaları yükseldi, yabalar ve kürekler göğe kaldırılıp zafer coşkusuyla nidalar atıldı. Muhtar, ağalar ve kâhyalar hayırlı olsun dileklerini sunmak için Talip Kerî'nin etrafını sardılar. Harman Beyleri ise bu manzaraya kuşkulu gözlerle bakıyor, müstakbel Kerî'nin yeniden taraf olmaması için içlerinden dualar ediyorlardı.

Ali Ahmet KUŞÇU

1987 yılında Selahattin'e bağlı Yengice kasabasında Türkmen bir ailede doğdu. 2010'da Kerkük Teknik Enstitüsü'nden mezun oldu. Evli olup iki kız ve bir erkek kardeşi vardır. Yazılarında Türk ve Türkmen örf, adet ve kültürünü yansıtır.

「KÖKLERDEN FİLİZLENEN HİKÂYELER」

DANYA DAĞISTANLI

SIYAH DAĞIN KALBİNDE SAKLANAN AŞK VE SÜMELA'NIN GİZEMİ

Metafiziğin Şafağı: Kolkhis'ten Trabzon Yamaçlarına Uzanan Bir Rüya

Karadeniz'in sisli coğrafyasında, Trabzon'un Maçka Vadisi'nin sarp kayalıklarına tutunmuş Sümela Manastırı, yüzyıllardır gökyüzü ile yeryüzü arasında asılı duran sessiz bir mucize gibi varlığını sürdürmektedir. Sıkı bitki örtülü çam ve ladin ormanlarının arasında, beyaz gövdesi ve kırmızı kiremitli ihtişamıyla duran bu muazzam taş yapı, buraya ayak basan herkesi tarihin en eski ve en derin sularında gezdirir.

Tarihî açıdan bu kutsal yapının temelleri MS 386 yılında, Bizans İmparatoru I. Theodosius döneminde atılmıştır. Bölgede anlatılan kadim efsanelere göre, Kolkhis (bugünkü Gürcistan) kökenli Barnabas ve Sophronios adlı iki Yunan rahip, aynı gece rüyalarında Hz. Merem'in ikonunu görmüşlerdir. İkon, onlara Karadeniz'in kara dağlarında gizlenmiş kutsal bir mağarayı işaret etmektedir. İki rahip rüyanın izini sürerek Maçka Vadisi'ne gelmiş ve Sümela'nın ilk harcını, binanın arkasındaki dağda yer alan o gizemli mağaraya koymuşlardır. Manastırın Yunanca adı (Μονή Παναγίας Σουμελά) ve Türkçe karşılığı olan "Sümela", Yunanca "Melas" yani "siyah" kelimesinden gelir. Bu isim hem üzerine kurulduğu Mela Dağı'ndan (Karadağlar) hem de burayı sarmalayan mistik karanlıktan beslenir.

İmparatorların Sahnesi ve Sultanların Himayesi: Tarihle Nefes Alan Mimari

Bizans çağları boyunca Sümela Manastırı, farklı imparatorların askerî hareketlerinin ve kuşatmalarının odağı olmuş, defalarca yıkıma uğramış ama her seferinde yeniden küllerinden doğmuştur. 6. yüzyılda İmparator Iustinianus'un talebi üzerine ünlü General Belisarius tarafından restore edilip genişletilmiştir. Ancak manastırın asıl büyüleyici mimari formuna kavuşması 13. yüzyılda, 1204'te kurulan Trabzon İmparatorluğu'nun hükümdarı III. Aleksios döneminde gerçekleşmiş; iç avlu inşa edilerek kültürel ve ekonomik altın çağı başlamıştır.

Tarihin kırılma noktası ise 1461 yılında, Osmanlı Sultanı Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethetmesiyle yaşanmıştır. Sümela, bu tarihten itibaren Osmanlı-Türk koruması altına girmiştir. Sultan Fatih, manastırı yıkmak yerine rahiplerin ve seyyahların haklarını ve imtiyazlarını korumuş, böylece burası yüzyıllar boyunca popüler bir uğrak noktası haline gelmiştir. Zamanla Osmanlı mimari dokusu manastırın çehresini etkilemiş; 5 kat ve 72 odadan oluşan yapının içine Türk tarzı dolaplar, mihraplar ve şömineler eklenmiştir. 1860 yılına gelindiğinde ise manastır en büyük genişleme sürecini yaşamış; o muhteşem renkli kemerleriyle su kemeri yenilenmiş, kütüphaneler, mutfaklar, öğrenci odaları ve şapellerle donatılan bu büyük yapı, Osmanlı himayesinde rahipler ve ziyaretçiler için güvenli bir sığınak olmuştur.

Taşlardan Sızan Şifa ve Duvarlardaki Yaralar: Kutsal Ayazma ve Zamanın Savaşları

Rock Kilisesi ve Osmanlı döneminde de desteklenen o efsanevi kütüphanenin yanı sıra manastır, Rum Ortodoks dünyası için kutsal sayılan bir **Ayazma'ya** (Kutsal Çeşme) ev sahipliği yapar. Kaya Kilisesi'nin tavanından asırlardır kesintisiz olarak sızan bu su damlaları, Sümela'yı

sadece bir manastır değil, bir umut kapısı hâline getirmiştir. Yüzyıllar boyunca Hristiyanlar da bölgedeki Müslüman Türk halk da bu suların mucizevi bir şifa gücüne sahip olduğuna inanmış ve dertlerine derman aramak için o sarp uçurumu ziyaret etmiştir.

Ancak Sümela, göğsünde zamanın ağır yaralarını taşır. I. Dünya Savaşı (1916-1918) sırasında Rus ordularının işgaline uğramış, o muazzam kütüphanesi talan edilmiş, en değerli eşyaları ve nadide el yazmaları Rusya'ya kaçırılmıştır. Nihayetinde 1923 yılındaki nüfus mübadelesiyle manastır tamamen boşaltılmış ve sessizliğe gömülmüştür.

Fakat Sümela'nın en büyük sırrı, yüzleri ve gözleri kazınmış o yaralı fresklerinde saklıdır. Bölgenin antropologları ve halk inanışları, bu kazınmanın bir vandalizm olmadığını fısıldar: Yüzyıllar boyunca çaresiz insanlar, kutsal resimlerin taş ve boya tozlarını gizlice kazır, bu kutsal tozu Ayazma'nın şifalı suyuyla karıştırarak hastalara içirirlerdi. Onlara göre bu efsunlu karışım, her derde derman olan bir şifa kaynağıydı.

Akademik Tarihin Sustuğu Yerde Başlayan Efsane

Fakat bazı yerler vardır, tarih onları kaydeder. Fakat acıları yalnızca sis saklar...

Yetmiş iki odanın taş duvarlarının arkasında, resmî tarihin yazmadığı, her akşam vadiyi ziyaret eden yoğun sisin anlatmaya cesaret ettiği gizli bir aşkın hikâyesi saklıydı. Tarihçilerin doğrulayamadığı, ama taşların unutmadığı bir hikâye...

Onun adı Thalassa idi. Manastırın iç işlerini yöneten ve Osmanlı devletiyle koordinasyonu sağlayan nüfuzlu bir Hristiyan asilin kızı. Duvarların arasında, şapellerin ve fresklerin gölgesinde büyümüş, ihtişam içinde yaşamış genç bir kadın. Gözlerinde Karadeniz'in hırçın mavisini vardı. Fakat içinde henüz tanımadığı derin bir yalnızlık...

Bir de Kara vardı. Vadinin çevresindeki o dik dağlarda yaşayan genç bir Müslüman. İnsanların çoğu onu sıradan biri sanıyordu. Ancak geceleri, başka bir hayatı vardı. Zekâsı ve dağ coğrafyasına olan hakimiyeti nedeniyle, Osmanlı ordusu için çalışan gizli bir istihbaratçı ve efsunlu bir gözcüydü.

Bazen gizli haber taşıyan bir adam, bazen de manastırın girişindeki karakol noktalarında toprağını korumak için sessizce dolaşan görünmez bir gölge. Çünkü bazı insanlar, sevdikleri toprakları koruyabilmek için görünmez hâlde yaşamak zorundadır. İlk kez Kutsal Ayazma'nın yakınlarında, ince bir hilalin altında karşılaştılar. Gece sessizdi. Sis, vadinin içinden yükseliyordu. Rüzgâr, çam ağaçlarıyla raks ediyordu. Thalassa onu ilk gördüğünde, karanlığın içinde duran bir gölge gibiydi. Kara ise genç kızı görünce, hayatının geri kalanını bulduğunu hissetti. Sonra tekrar karşılaştılar. Ve tekrar...

Her ay, her yeni ay döngüsünde. Hilal olduğunda özlem başlardı. Yarım ay olunca bekle-yiş. Dolunayda ise kavuşurlardı. Ay büyüdükçe aşkları büyüdü, ay eksildikçe özlem çoğaldı.

Zamanla Osmanlı şöminelerinin sıcaklığıyla ısınan bu manastır, onların sırlarını öğrenmeye başladı: Uçuruma bakan taş merdivenler, yağmur kokan koridorlar, çamların gölgesi ve hat-ta sis... Hepsiz onların sessiz şahidi oldu.

Aşkları kestane kabukları gibiydi, içi yumuşak ve saf, ama dışarıdan dikenlerle çevrili. Zaman geçtikçe Thalassa sadece Kara'ya değil, onun dünyasına da âşık oldu. İnancına, yalnızlığı-na, toprağa bağlılığına... Ve bir gece... Dolunay eski taş avlunun üzerine gümüş rengini bırakırken gizlice evlendiler. O gece, Kara genç kadına kendi dilinde şöyle dedi: "Sen artık yalnızca Thalassa değilsin."

"Sen benim Deniz'imsin." Çünkü ona göre deniz sonsuzluktu. Ve böylece **Kara ile Deniz** birbirine kavuştu; taş ile su, dağ ile dalga, toprak ile sonsuzluk...

Taşların Göçü ve Sonsuz Aşk

Ama bazı aşklar mutlu son için yaratılmaz. Askerî ve siyasi gerilimlerin ortasında gerçek or-taya çıktığında asırlık sessizlik parçalandı. Hristiyan yöneticinin kızının, Osmanlı ordusunun gizli gözcüsü Müslüman bir adamla evlendiği haberi vadiye yayıldı. Öfke büyüdü, insanlar taraf seçti ve sonunda savaş başladı. Kara sevdiği kadını, toprağını ve kurduğu hayatı ko-rumak için savaştı. Zira savaş, aşktan daha acımasızdı. Kara, göğsünden vurulup toprağa düştüğünde gökyüzünde yine dolunay vardı. Yıllardır onların buluşmalarına şahit olan ay. Deniz tek başına, 1200 metre yükseklikteki o uçurumun kenarına yürüdü, bir zamanlar be-raber oturdukları yere. Rüzgâr aynıydı, sis aynıydı, ay aynıydı... Eksik olan Kara'ydı. Gökyüzü-ne baktı ve fısıldadı: "Her dolunayda sana geldim... Bu kez son kez geliyorum." Ve kendini Kara'sının koynuna bıraktı. Derler ki o gece ay döngüsünü tamamladı ve taşların kalbi kırıldı. Sonraki yıllarda III. Aleksios'un yaptırdığı o iç avlunun bazı bölümleri çöktü, devasa kayalar parçalanıp vadiye yuvarlandı. Doğa bu büyük ayrılığa "taşların göçü" ile karşılık verdi, Sümela; taşıdığı sırrın ağırlığına dayanamadı.

Halk, o günden sonra freskleri kazımaya devam etti. Kimileri şifa arıyordu, kimileri ise taş-ların hâlâ iki âşğın hatırasını taşıdığına inanıyordu. O suyu içenler, aslında saf aşktan şifa buluyorlardı. Bugün Trabzon'da, o meşhur Maçka Yolu boyunca sisli sabahlarda insanlar hâlâ aynı şeyi söyler: Karadeniz neden hiç susmaz, dalgaları neden hep kayaları döver bilir misin? Çünkü Deniz hâlâ Kara'yı arıyor. Ve Sümela'nın üzerinden eksik olmayan o yoğun sis... Birbirine kavuşamayan iki âşğın gökyüzündeki sonsuz nefesidir...

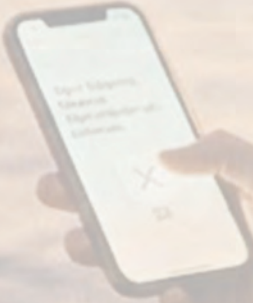

Danya DAĞISTANLI

2004 yılında Kerkük'te doğdu. Kerkük Üniversitesi Tıp Fakültesi 4. sınıf öğrencisidir. Sosyal aktivite organizasyonu ile ilgilenmek-tedir.

KÖKLERDEN FİLİZLENEN HİKÂYELER

MANOLYA BAYRAKTAR Aidiyet SEVİNCİ

-Vazgeçmek bir yenilgi değil, kendi yoluna sessizce inanmaktır-

Atilla'nın çocukluğundan beri sevdiği tek şey gökyüzüydü. Gökyüzünde bir uçak belirdiği zaman durup onu izlerdi. Uçak kaybolana kadar da gözünü ayırmazdı. Babası omzuna dokunup "Bir gün sen de uçarısın." derdi. Atilla bu cümleyi çok severdi. Zaman geçtikçe bu hayal evin içinde büyüdü. Annesi komşulara ondan "geleceğin pilotu" diye bahsederdi. Babası her sınav sonucunu öğrendiğinde ona biraz daha umutla bakardı. O da elinden geleni yapıyordu zaten. Ders çalışıyor, araştırıyor ve iyi puanlar alıyordu.

Ara sıra geceleri geç saatlere kadar pilotlarla ilgili videolar izliyordu. Zira insan küçük yaşta bir şeye inanırsa bir süre sonra başka bir hayat düşünmez hâle gelir. İlk başta her şey yolunda gidiyor gibiydi. Atilla da öyle düşünüyordu.

Sınava hazırlanırken kendisini yormaktan şikâyet etmezdi. Herhâlde istediği yere ulaşacağını zannediyordu. Yorulmak normalleştiği gibi beklemek de normalleşti.

Sonuçların açıklanacağı gün sabah erkenden kalktı. Annesi heyecanlıydı ve ağzında hep dualar vardı. Babasıysa sessiz görünmeye çalışıyordu ama o da en az Atilla kadar heyecanlıydı. Sonuçlar açıklandığı an Atilla ekrana uzun süre gözünü kırpmadan baktı. Tereddütle.

Sonra çaresizce dönüp arkasında duran babasıyla annesine baktı. Babası önce, "Belki bir yanlışlık vardır." dedi. Annesi ise hemen üzülmemesi gerektiğini söyledi. Zaten bir yıl daha hazırlanabilirdi. Daha iyisini yapabiliirdi. Atilla tekrar ekrana baktı. Sanki biraz daha bakarsa mucizevi bir şekilde sonucun değişeceğine inanıyordu.

Ev bir anda sessizleşti. Annesi ne diyeceğini bilemedi. Babası ise derin bir nefes alıp pencereye döndü. Atilla hiçbir şey söylemeden odasına geçti. Kapıyı kapattığı an kendini yatağın üstüne bıraktı. Önce sadece gözleri doldu. Sonra bir anda ağlamaya başladı. Uzun zamandır tuttuğu her şey sanki o an akıp gitti içinden. Ağlamaktan kendini alamadı...

Annesiyle babası kapının arkasında sessizce bekliyordu. İçeri girmek istiyorlardı ama ne söyleyeceklerini bilmiyorlardı. O sırada telefonlar çalmaya başladı. Akrabalar, komşular, tanıdıklar... "Haber geldi mi?", "Kazandı mı?", "Kaç puan aldı?". Annesi bazılarına cevap verdi, diğer aramaları ise görmezden geldi. Çünkü her soru Atilla'nın üzüntüsünü daha fazla artırıyordu.

O gece odasının ışığı hiç kapanmadı. Bir hafta boyunca doğru düzgün konuşmadı. Bazen sadece tavana bakıyor, bazen ağlıyordu. Sonunda bir sabah masaya oturup sakin bir sesle, "Bir yıl daha hazırlanacağım." dedi.

Babası başını kaldırıp ona baktı. Annesinin gözleri dolmuştu. Daha çok yorulup üzülmesini istemiyorlardı. Lakin içlerindeki endişeleri saklayıp gülümseyerek: “En iyisini sen bilirsin.” dediler.

Atilla bu sefer daha çok hazırlandı. Sabah erkenden kalkıyor, gece geç saatlere kadar ders çalışıyordu. Yoruluyordu ama durmuyordu. Ayrıca bu kez sadece bir bölüm kazanmak istemiyordu. Kendini kanıtlamayı da istiyordu.

Aradan bir yıl daha geçti. Sonuçların açıklanacağı gün geldiğinde stresten elleri titriyordu. Hayal ettiği hayat için aşırı derecede heyecanlıydı. Sonucu gördüğü an gözleri parladı. İsteddiği puanı almıştı. O gün uzun zaman sonra ilk kez gerçekten güldü. Annesi sevinç gözyaşları döktü, babası ona sıkıca sarıldı. Ev tekrar umut dolmuştu.

Atilla hemen başvurularını yaptı. Günlerce umutla haber bekledi. Birkaç hafta sonra, sabah vakti telefonuna bir mesaj geldi. Kendi ülkesindeki Havacılık Akademisi’nden kabul alamamıştı. Atilla uzun süre ekrana baktı. Sanki okuduğu şeyi anlamamış gibiydi. Sonra sakince yatağına oturdu. Ve yine ağlamaya başladı. Ama bu seferki daha farklıydı. İnsan ikinci kez kırılınca ne hissedeceğini bilemiyordu.

Günler geçtikçe içine kapandı. Eskisi gibi konuşmuyor, sofraya bile zor oturuyordu. Annesi bazen odasına sessizce yemek bırakıyor, babası onu öyle gördükçe daha çok üzülüyordu. Aradan biraz zaman geçti, ailesi başka yollar aramaya başladı. Uzun araştırmalardan sonra uzak ülkelerde iki akademi buldular. Şartları uygundu. Kabul edilme ihtimali de vardı. Atilla bunu duyduğu gün tekrar heyecanlandı. Sanki içindeki umut yeniden canlanmıştı. Fakat bu mutluluk uzun sürmedi. Şartları okumaya başladığında dil yeterliliği gerektiğini gördü. Ve bu şartı sağlayamıyordu. O an içindeki bütün heyecan yine sessizce kaybolup gitti.

Bir ay boyunca o hayal kırıklığını yeniden yaşıyordu. Kimi zaman odasında tek başına oturuyor, kimi zaman hiçbir şey yapmadan camdan dışarıya bakıyordu. Hayali gözlerinin önünde duruyordu ama ona ulaşamıyordu.

Bir gece sabaha kadar uyumadı. Ertesi gün, aldığı kararı bildirmek için, annesiyle babasını yanına çağırırdı. Önce uzun süre konuşmadan durdu. Sonra iç çekti ve konuşmaya başladı:

“Belki de bazı şeyler zorladıkça olmuyordur...” dedi. Babası hemen itiraz etti. “Bir yıl daha beklersin oğlum. Acele etme. Allah büyüktür.”

Atilla başını eğdi. “Yorulдум baba, gerçekten yorulдум.”

Tekrar derin bir nefes aldı. “Denizcilik okuyacağım.” dedi Atilla gözlerini yere dikerek.

“Ne olur kararımı anlayın. Bunun ne benim hayalim ne de sizin hayaliniz olduğunu biliyorum. Siz beni hep pilot olarak görmek istediniz. Ben de sizi gururlandırmak istedim. Ama insan bazen ne kadar isterse istesin bazı şeyler olmuyor. Bir daha aynı şeyi yaşayacak gücüm kalmadı.”

Annesi yanına gelip elini tuttu. Babası uzun süre hiçbir şey söylemedi. Sonra ayağa kalktı. Atilla’yı sakinleştirerek, “Biz seni her hâlinle seviyoruz oğlum.” dedi. “Yeter ki sen mutsuz olma.”

Asıl bunu duyunca Atilla’nın yüreği acıdı. Ona her dilediğini veriyor ve mutlu olması için çok şeyden vazgeçiyorlardı. Oysa Atilla onların istediği tek bir şeyi yapamadı.

Birkaç hafta sonra denizcilik fakültesine kaydını yaptırdı. İlk gün fakültenin koridorlarında yürürken kendini yabancı gibi hissediyordu. Etrafındaki öğrenciler heyecanla konuşuyor, görmek istedikleri gemilerden bahsediyorlardı. Bazıları çocukluğundan beri denizi sevdiğini söylüyordu. Atilla ise onları sadece dinliyordu. Sanki yanlışlıkla başka birinin hayatına girmiş gibiydi.

Bir gün ders çıkışı fakülte bahçesindeki oturma yerlerinden birine gidip tek başına oturdu. Başını kaldırıp uzun uzun gökyüzüne baktı.

“Ben ne yaptım da bunları yaşadım?” diye mırıldandı. “Ben sadece sevdiğim yerde olmak istemiştım.” Gözlerinden yaşlar akmaya başladı.

Tam o sırada yanına orta yaşlı bir adam oturdu. Üzerinde fakülte hocalarının giydiği lacivert ceketlerden vardı. “Merhaba evlat.” dedi gülümseyerek. “Sen bu bölümde öğrenci misin?”

Atilla gözlerini silip başını salladı. Bir süre havadan sudan konuştular. Sonra hoca dikkatlice ona baktı. Ve “Peki neden ağlıyorsun?” diye sordu. “Yoksa burayı sevmiyor musun?”

Atilla derin bir nefes aldı. “Buradan nefret etmiyorum.” dedi. “Sadece şanssızlıktan yoruldum. Herkes olmak istediği yerde. Bir tek ben yanlış yerdeyim gibi hissediyorum. Sanki buraya ait değilim.”

Hoca gülümsedi: “Biliyor musun?” dedi. “Yıllar önce ben de tam burada oturup ağlamıştım.” Atilla ona şaşkınlıkla baktı. “Ben doktor olmak istiyordum.” dedi hoca. “Beyaz önlük giymeyi hayal ederdim. İnsanları iyileştirmeyi... Ama olmadı. İstediğim puanı alamadım. Sonra kendimi burada buldum.” Sakince anlatmaya devam etti: “İlk zamanlar ben de mutsuzdum. Ama vakit geçti. Çalıştım, alıştım... Sonra burayı sevmeye başladım. Şimdi ise burada öğrenci yetiştiriyorum.” Sonra Atilla’nın omzuna hafifçe dokundu. “Hayat bazen bizi istemediğimiz yerlere götürür.” dedi. “Ama zaman geçtikçe insan en çok oraya ait olduğunu anlar.”

Hoca gittikten sonra Atilla uzun süre aynı yerde oturdu. İçindeki kırınglık hâlâ geçmiş değildi. Ama ilk kez birinin onu gerçekten anladığını hissetmişti.

Günler geçti. Sonra haftalar...

Atilla yavaş yavaş bölümüne alışmaya başladı. Arkadaşlarıyla konuşuyor, derslere katılıyor, bazen fark etmeden gülüyordu. Ama hâlâ eski hayalini tamamen bırakmamıştı.

Bir süre sonra pilotaj akademisinde yeni bir başvuru fırsatı doğdu. Atilla'nın içindeki umut tekrar canlandı. Çektiği o dertleri, gece uykusuzluklarını ve ağladığı günleri düşünmedi. Çünkü insan bazen yıllar sonra kendisi için en doğrusunu elde etse bile; zihnen hâlâ istediğini alamadığı, kırıldığı ana takılıp kalır. O hayal, aslında onun için hayırlı olmasa dahi. Ve tekrar pilotluk için başvuru yaptı.

Başvuru sonucunu beklerken Denizcilik Fakültesine de devam ediyordu. Bu sırada bölümünü daha yakından tanımaya başladı. Hocalarıyla birlikte bilimsel gezilere katılıyor, limanları geziyor, saatlerce denizi izliyordu. Denizi artık eskisi gibi görmüyordu. Eskiden ona sadece hayalinden vazgeçtiğini hatırlatan şey, şimdi huzur vermeye başlamıştı.

Dalgaların sesi...

Rüzgâr...

Akşamüstü limanın sessizliği...

Hepsi yavaş yavaş içine işliyordu. Ve Atilla fark etmeden bu bölümü sevmeye başlamıştı. Bir akşamüstü, gün batımına yakın bir saatte denizin kenarında tek başına oturuyordu. Gökyüzü turuncuya dönmüş, deniz sakinleşmişti.

Telefonu titredi. Ekrana baktı. Pilotaj akademisinden mesaj gelmişti. Bir anda kalp atışları hızlandı. Parmakları titreyerek mesajı açtı. "Sayın Adayımız, kazanan öğrencilerden birinin çekilmesi nedeniyle, akademimize yaptığınız başvurunun kabul edildiğini bildirmekten mutluluk duyarız..."

Devamını okurken nefesi kesildi. Ayağa kalktı. O an içinden bağırmak geldi. Oradan geçen herkese sarılmak, yıllardır beklediği şeyi sonunda kazandığını söylemek istedi.

Yüzünde kocaman bir gülümseme vardı. Ama birkaç dakika sonra duyguları birdenbire değişti, iki adım geri gitti ve oturdu. Gülümsemesi kayboldu. Denize baktı. Sonra kendi kendine fısıldadı: "Şimdi ne olacak?" Kendi kendine "En baştan başlayabilir miyim?" diye sordu. "Bir zamanlar kabul edilmediğim bir yere şimdi gerçekten ait olabilir miyim? Üstelik birileri çekildiği için başvurum kabul edilmiş."

Gözleri dolmaya başladı. “Ben aylarca bunun için ağladım.” dedi. “Geceleri sabahladım. Kendimi tükettim.” Başını eğdi. “Ve şimdi... Tam alışmışken... Tam huzuru bulmuşken...” Rüzgâr hafifçe yüzüne çarpıyordu. Atilla gözlerini kapattı. Denizi düşündü. Geçirdiği günleri... Kendini yeniden toparlamaya çalıştığı zamanları...

Gülümseyerek “Belki de bazı yollar insanı kaybettirmek için değil, kendine ulaştırmak için var.” dedi. Ekranı son kez baktı. O hayal, yıllarca peşinden koştuğu gökyüzü, artık parmağının ucundaydı. “Sil” tuşuna bastı. Ekran karardığında, içi değil, ruhu aydınlandı. Gökyüzü güzeldi, ama deniz artık eviydi.

Gözlerinden bir damla yaş düştü. Ama bu kez o yaş, üzüntüden değildi. İlk kez gerçekten kendi kararını almanın verdiği huzurdu bu.

Manolya BAYRAKTAR

Manolya Bayraktar, 2006 Kerkük doğumludur. Kuzey Teknik Üniversitesi, Tıbbi ve Sağlık Teknikleri Fakültesi, Tıbbi Laboratuvarlar Bölümünde öğrencidir.

「KÖKLERDEN FİLİZLENEN HİKÂYELER」

MEHMET FAZIL VANDAVİ SEVİNÇ GÖZYAŞLARI

Sabahın en mahmur vakitleriydi. Prof. Dr. Enver, yıllardır değişmeyen alışkanlığıyla yine erkenden uyanmıştı. Pencereyi açtığı anda altın renkli ışıkların sessiz şehrin üzerine ipek gibi serildiğini gördü. Sokaklar hâlâ gecenin serin nefesini taşıyordu.

Enver hiçbir işi aceleye getirmezdi. Yaptığı her şeyi ölçülü bir sükûnetle yapar, her ayrıntıyı dikkatle incelerdi. Karar vermesi gerektiğinde uzun uzun düşünür, yılların biriktirdiği tecrübeye kulak verirdi. Yüzündeki çizgiler sadece yaştan değil, ilimle yoğrulmuş bir ömrün izleriydi. Alnındaki derin hatlar, damar gibi belirginleşen izler ve ak saçları; yaşanmışlıkların sessiz tanıklarıydı. Dudaklarının arasındaki ince ifade ise zarafetin ete kemiğe bürünmüş hâli gibiydi.

Bugün onun için ayrı bir anlam taşıyordu. Emekli olmuştu. Çocukları büyümüş, kendi hayatlarını kurmuştu. Yoğun geçen yıllar boyunca onlara çoğu zaman hasret kalsa da sevgisi hiç eksilmemişti. Onları düşündüğünde dahi yüzünde bir tebessüm belirirdi. Sahip olduğu her şeyi bir emanet gibi görürdü. Bir annenin kollarındaki bebeğin huzuru neyse emanet duygusu da onun için aynı kıymeti taşırdı.

Şimdi ise yıllardır ertelediği huzurun kapısı aralanıyordu. Kahvaltı sırasında telefonuna kısa bir mesaj düştü: “Babanın evi tadilattan çıktı. Ziyarete gel!”

Mesajı okur okumaz yüzünde derin bir gülümseme oluştu. Emekli olduktan sonraki ilk ziyaretinin nereye olacağı artık belliydi. Baba ocağı.

Bu ziyaretin eski hatıraları canlandıracağını biliyordu. Eşi hâlâ uyuyordu. Sessizce yatak odasına girdi. Odanın içinde ince bir tül gibi dolaşan sessizlik vardı. Perdenin arasından süzülen gün ışığı eşinin yüzüne huzurlu bir aydınlık bırakıyordu. Enver yatağın kenarına yaklaştı, parmaklarını eşinin saçlarında gezdirdi ve yanağına narin bir öpücük kondurdu.

Bu, yıllardır sürdürdüğü küçük bir ritüeldi. Nereye giderse gitsin, evden böyle ayrılırdı. Onu uyandırmamaya dikkat ederek odadan çıktı ve giyinme odasına yöneldi. Gardıroptan koyu lacivert ceketini, kumaş pantolonunu ve mavi çizgili gömleğini seçti. Giyimi her zaman ölçülü ama etkileyiciydi. Sessiz bir asalet taşırdı. Renk tercihleri bile disiplinli karakterini yansıtıyordu. Farklı tonlardaki kravatı vakur duruşunu tamamlıyordu. Saatini takarken her zamanki titizliğiyle hareket etti.

Aynanın karşısında saçlarını tararken gözlerinde tuhaf bir dinginlik vardı. Hayatın sert rüzgârlarından geçmiş, gençliğini bu yolda harcamış ama hedeflerine ulaşmış bir adamın bakışydı bu.

Yola çıktığında, baba evinde onu nelerin beklediğini bilmiyordu. Sadece çocukluğunun geçtiği evi görmek istiyordu. Evin yıkılmaması için dernekle anlaşılmış, baba ocağını korumayı seçmişti. Şimdi ise kendi kendine soruyordu: Doğru mu yapmıştı?

Yol boyunca sadece manzarayı değil, yılları da izliyordu. Çocukken küçük adımlarla yürüdüğü sokaklar artık daha dar, daha sessiz görünüyordu. Yıllardır büyük şehrin kalabalığı, uğultusu ve bitmek bilmeyen telaşı içinde yaşamıştı. Şimdi, on beş yaşında ayrıldığı baba ocağına dönüyor olmak kalbinin atışını hızlandırıyordu.

Şehirden uzaklaştıkça içi hafifliyordu. Betonun yerini toprağın serin kokusu aldı. Korna sesleri yerini, rüzgârın ağaç dallarında dolaşan uğultusuna bıraktı. Yolun sessiz fısıltısı ruhunu okşuyordu.

Çocukluğunda gördüğü yapılar değişmişti. Zaman hepsine başka bir doku vermişti. İlçesine vardığında birçok yapının değiştiğini fark etti. Fakat değişmeyen bir şey vardı: toprağın bereketli kokusu. Bu koku bütün sokaklara sinmiş gibiydi. Rüzgâr her estiğinde hatıraları da beraberinde taşıyor, pencerelerden içeri davetsiz misafir gibi giriyordu.

Enver her nefeste yalnız toprağın kokusunu değil, geçmiş de içine çekiyordu. Burası artık ona bir sığınak gibi geliyordu.

Uzun yolculuğunun ardından dar sokağa ulaştı. Arabadan indi. Yavaş adımlarla baba ocağına yürüdü. Evin karşısında durdu ve başını kaldırdı. Taş ev hâlâ oradaydı.

Dr. Enver için bu taş ev, yılların yorgunluğunu taşıyan bir yapı olmanın ötesinde; geçmişten kendisine emanet bırakılmış bir hayatın sorumluluğunu omuzlarında hissettiren canlı bir hatıraydı. Bu duvarlar sadece taşla örülmemişti; yılların sesini, aile sıcaklığını ve yaşanmışlıkları da içine çekmişti.

Taş duvara dokunduğunda, içeride kimse olmasa bile o sıcaklığı hissetti.

Ahşap kapı, eski ruhunu kaybetmeden özenle onarılmıştı. Sokak sessizdi; ama sokaktan sokağa dolaşan rüzgâr ona tanıdık geliyordu. Enver kapıya uzandığında, baba ocağını kalbine işlenmiş bir damar gibi hissetti. Kapı üzerindeki desenler, yılların yorgunluğunu estetiğe dönüştüren zarif izler taşıyordu.

Kapıyı araladığında, geçmişe açılan bir eşik de aralanmış oldu.

Ağır adımlarla içeriye girdi. Geniş avlunun ortasında durdu. Evin her köşesine baktıkça geçmişteki kendisini görüyordu; koşan, oynayan, kahkahaları avluda yankılanan o küçük çocuğu...

Duvarlar geçmişten bugüne taşınmış gibiydi. Pencereler ve kapılar yenilenmiş olsa da eski zarafetini koruyordu. Renkli camlardan süzülen ışık, eve rüya gibi bir hava katıyordu. Revakların taş işçiliği, ustaların sabrını ve maharetini sessizce anlatıyordu.

Taş merdivenlerden çıkarken yüzünde istemsiz bir tebessüm belirdi.

Bir anda annesinin sesi kulağında yankılandı: "Dikkat et, düşeceksin!" Çocukluğunun o telaşsız günleri ruhuna dokundu.

Avlunun ortasındaki bahçeye baktığında zamanın oraya da kendi izini bıraktığını gördü. Bir zamanlar düşün yeri gibi şenlenen, ağaçlarla dolu bahçede artık genç fidanlar vardı. Eski ağaçların yerini almış, gökyüzüne uzanmak için sabırla büyüyorlardı. Ağaçların kesilmiş olması içini burksa da fidanlar onda yeni bir umut doğurdu. Hayat da biraz böyleydi. Bir şey eksilirken başka bir şey filizlenirdi.

Odaları tek tek gezmeye başladı. Kapıları usulca açarken, yalnız yenilenmiş odalar değil; ince işçilikle örülmüş bir sanatla karşılaşılıyordu. Tavan kemerleri ustalığın zarif imzasıydı. Duvarlar yalnız ayakta kalmamış, zamana direnen canlı hatıralara dönüşmüştü.

İşlenen motifler, gidenlerin ardında bıraktığı sessiz mektuplar gibiydi.

Sonra durdu. En kıymetli odanın önündeydi. Burası ailesinin oturduğu, misafirlerin ve memleketin saygın insanların ağırlandığı o büyük odaydı. Dost sohbetlerinin çay bardaklarının ince sesine karıştığı, kahkahaların duvarlarda yankılandığı mekân...

Kapıyı açtı. Kalbi sızladı. Sivri kemerli renkli camlardan süzülen güneş, odayı cömertçe aydınlatıyordu. Oda boştu, fakat aile sıcaklığı orayı hiç terk etmemiş gibiydi. İnsanlar gitmişti. Koku kalmıştı. Sessizlik kalmıştı. Hatıralar kalmıştı.

Enver, yılların ona giydirdiği zırhı bu odada taşıyamadığını fark etti. Kariyeri boyunca zorluklara karşı ördüğü irade, disiplin ve direnç burada yumuşuyordu. Bu oda onun en savunmasız hâlini biliyordu. Yavaşça odanın en sevdiği köşesine oturdu. Sırtını duvara yasladı. Derin bir nefes aldı. "İyi ki bu eve sahip çıkmışım..." dedi kendi kendine.

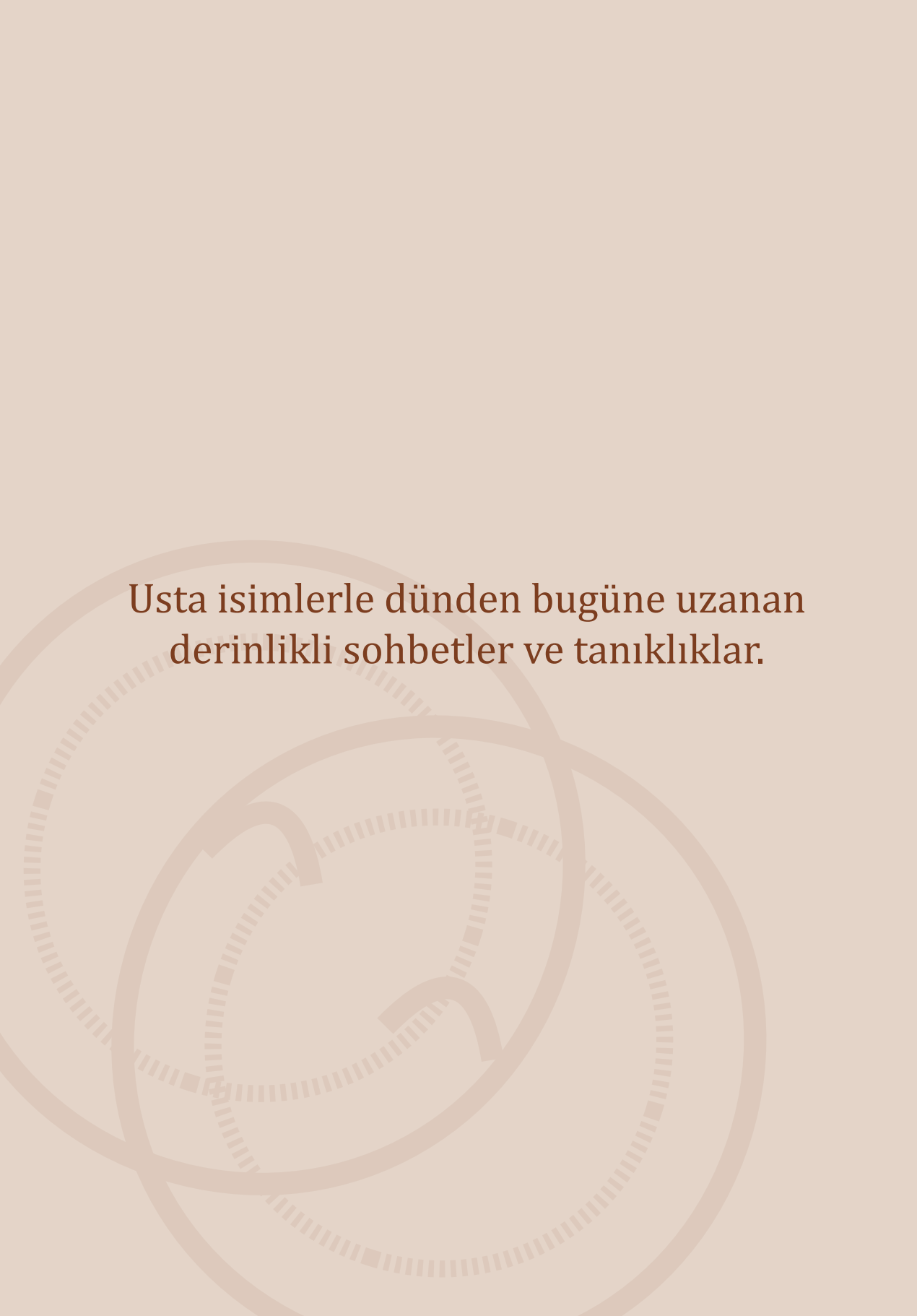
Bu yalnız bir ev değildi. Geçmiş ile gelecek arasında kurulmuş görünmez bir köprüydü. Bir koruyucu kalkan... Bir hafıza mekânı... Bir kök... Tam o anda, yıllardır içinde biriktirdiği özlem, hasret ve sahip çıkma arzusu bütün şiddetiyle yüzeye çıktı. Göz yaşlarını tutamadı. Gözlerinden süzülen yaşlar, içeri dolan güneş ışıklarıyla birleşince oda daha da aydınlandı. Fakat bu gözyaşları yenilgi değildi. Kaybetme de değildi. Bunlar, köklerine yeniden kavuşmuş bir insanın gözyaşlarıydı. Çünkü Enver artık çok iyi biliyordu:

Baba ocağı, sadece geçmişte kalan bir hatıra değildir. İnsan nereye giderse gitsin, dönüp sığınacağı en eski evidir. Ve bazı evler... İçinde kimse yaşamasa bile insanı yaşatmaya devam eder...

Mehmet Fazıl VANDAVI

1996 yılında Bağdat'ta doğdu. Tahsilini Kifri kasabasında Türkçe eğitimi görerek yaptı. TERT-Kifri Radyosu'nda program sunucusluğu yaptı. Halen gazetecilik ve köşe yazarlığına devam etmektedir.

The background is a solid light beige color. Overlaid on this are several large, thin, light beige circles that overlap each other. A prominent spiral pattern, also in a light beige color, winds across the lower half of the image, starting from the bottom left and moving towards the center. The text is centered in the upper half of the image.

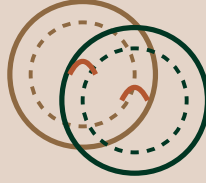
Usta isimlerle dünden bugüne uzanan
derinlikli sohbetler ve tanıklıklar.

Kökler Dergisi

3. BÖLÜM

Köklerin Hafızası: Söyleşi

SÖYLEŞİ: YAVUZ İMSEL

Memleketime Verdiğim Sözü Altmış Yıl Sonra Tutmaya Geldim

Hazırlayan: Aslı KÜZECİOĞLU

Bazı insanlar yalnızca kendi hayat hikâyelerini yazmaz, ait oldukları toplumun hafızasına da iz bırakırlar. Irak Türkmenlerinin yetiştirdiği önemli tiyatro sanatçılarından Yavuz İmsel de bu isimlerden biri. Kerkük'ün dar sokaklarında başlayan hayat yolculuğunu Türkiye'nin en önemli sahnelerine, oradan Avrupa'nın kültür merkezlerine taşıyan İmsel; oyuncu, yönetmen ve eğitimci kimliğiyle yarım asrı aşan sanat hayatında binlerce insana dokundu, yüzlerce gencin yolunu aydınlattı.

1946 yılında Kerkük'te dünyaya gelen sanatçı, Ankara Devlet Konservatuarı'nda aldığı eğitimin ardından Devlet Tiyatroları bünyesinde uzun yıllar görev yaptı; Van Devlet Tiyatrosu'nun kuruluşunda yer aldı, Almanya ve İsveç'te yürüttüğü kültür-sanat çalışmalarıyla Türkmen kimliğini ve sanatın evrensel dilini farklı coğrafyalara taşıdı. Ancak onun hikâyesinde başarı kadar özlem de var. Çünkü sahneler değişse de şehirler ve ülkeler birbirini izlese de kalbinin bir köşesinde hep Kerkük yaşadı.

Aradan geçen altmış yılı aşkın zamandan sonra doğduğu topraklara dönen Yavuz İmsel'in gözlerinde yalnızca bir sanatçının değil, hafızasını memleketinde bırakan bir insanın duyguları okunuyor. Bu söyleşide; Kerkük'te geçen çocukluk yıllarından sanat yolculuğuna, tiyatronun dönüştürücü gücünden gurbetin bıraktığı izlere, Türkmen kültürünün geleceğinden yeni kuşaklara vermek istediği mesajlara kadar uzanan uzun ve anlamlı bir yolculuğa tanıklık edeceksiniz.

Kerkük'te geçen çocukluk yıllarınızdan bugün hâlâ hafızanızda canlılığını koruyan anılar nelerdir? Sanata yönelmenizde ailenizin ve çevrenizin etkisi oldu mu?

Çocukluğumuzun Kerkük'ü çok güzeldi, havası bile başkaydı. İnsan ilişkileri, akrabalık bağları ve arkadaşlıklar o kadar farklıydı ki bugün bile sokakta yürürken o günlerin anısıyla mutlu olurum. Sanatla bağım evde resim yaparak başladı. Tiyatroyla tanışmam ise tamamen tesadüf eseri, Vatan İlkokulunda okurken gerçekleşti. Dördüncü sınıftaydım. Matematik hocamız ve okul müdürümüz birer Hristiyandı. Hocamız bir oyun yazmıştı. Sınıfın en çalışkanı, özellikle matematikte birincisi bendim. Hocam, oyundaki "çalışkan öğrenci" rolünü Hristiyan bir arkadaşına verdiğini söyleyince gururuma dokundu, sinirlendim. "Ben sınıfın en iyisiyim, o zaman oyundaki tembel öğrenciyi ben oynayacağım!" dedim. Kabul etti. Meğer o yaşta iken içimde büyük bir yetenek varmış ki ikinci plandaki o tembel öğrenci rolünü, tuvat ve oyunculukla başrole dönüştürdüm. Oyunda ben tembel rolündeyim; sinemaya gidiyorum, ders çalışmıyorum diğer arkadaş ise durmadan çalışıyor. İkinci perdede büyümüştük; o dış doktoru olmuştur, bense perişan bir hâlde şifa bulmak için ona gidiyor ve orada onun kardeşim olduğunu anlıyordum. Çocuk yaşta başlayan bu sahne serüveni, öğretmenlerimizin beni keşfetmesiyle ortaokul ve lisede de sürdü. Rahmetli Enver Muhammed Ramazan'ın kurduğu hem öğrenci

hem de öğretmenler tiyatro grubunda yer aldım. O dönem sadece tiyatro değil, resim ve spor da hayatımın merkezindeydi. Sıkla atlamadan yüzmeye kadar her yarışa katılır, kupalar getirirdim. İlkokuldan lise sona kadar izcilik (keşafe) kamplarında doğayla iç içe büyüdüm. Çok kaliteli, hareketli ve dolu dolu bir öğrencilik dönemiydi.

Kerkük'ten Ankara Devlet Konservatuvarı'na uzanan yolculuğunuzda karşılaştığınız en büyük zorluk neydi?

Aslında benim asıl tutkum resimdi; pasaportumu hazırlamış, İtalya'ya resim eğitimi almaya gitmeyi planlıyordum. Ancak hocalarım ve rahmetli İsmet Hürmüzlü, tiyatro eğitimi almam konusunda çok baskı yaptılar. Tam o günlerde mezun olup dönen İsmet Ağabey ile Kızılay Sahnesi'nde çalışmaya başladık. Türkiye'ye gitmek üzereyken kapıda kolera salgını çıktı ve sınırlar kapandı. İçten içe sevinmişim, "Yollar kapandı, artık İtalya'ya resim okumaya gidebilirim" diyordum. Ancak sınırlar yeniden açılınca Ankara'ya gittim. Beni rahmetli Necdet Koçak karşıladı. Dönemin Millî Eğitim Bakanlığına bir dilekçe yazarak benim için özel bir sınav açılmasını sağladı. Dersler başlayalı iki ay olmuştu ve sadece benim için kurul toplandı.

Sınava tek eserle girdim. Şiir okumamı istediklerinde heyecandan takıldım. "Oh, kurtuldum, beni almaya-caklar" diye düşünürken on üzerinden sekiz alarak yatılı okumaya hak kazandım. Jürideki hocalar hatalara değil, kumaşa ve yeteneğe bakıyorlardı. Diksiyon hocasına görüşünü soran dönemin genel müdürü ve okulun en büyük hocası Cüneyt Gökçer, tiradımdan sonra yanıma gelip, "Evladım, iyi oynadın ama ne dediğini anlayamadım" demişti; çünkü ben sahnede Kerkük şivesiyle konuşmuştum. Şiirde de dört mısra'nın ikisini unutup kalmıştım.

Okula kabul edildim ama önümde devasa bir duvar vardı: Ben Türkçe okuyup yazmayı bilmiyordum. Kerkük'te Arapça eğitim görmüştüm, eski yazıyı biliyordum ve 1966 yılında Türkiye'ye gittiğimde İstanbul Türkçesine hiç aşina değildim. "Özüm geldim" bile

diyemiyordum. Büyük zorluklar çektim ama kendimi bir komando gibi eğittim. Çünkü içimde sönmeyen bir ideal vardı: Memleketime dönecek, burada tiyatro yapacak, oyuncular yetiştirecek ve halkımı eğitecektim. Beş yıllık akademi eğitimim boyunca durmaksızın çalıştım. Ankara'dayken rahmetli Necdet Koçak'ın evine yemeğe giderdik, kardeşi İsmet Koçak da arkadaşım. Bir gün Necdet Ağabey'e, "Çok güzel Türkiye Türkçesi konuşuyorsun" demiştim. O da bana, "Yahu Yavuz, sen okulu bitirdiğinde gelip bize Türkçe öğreteceksin" diye takılmıştı. Ruhu şad olsun.

"Hüseyin benim yüzümden canından oldu, o bizim ilk sanat şehidimizdir"

Peki, bu büyük hasretin, "Altmış Yıllık Hasret" olarak anılan o uzun ayrılığın asıl nedeni neydi?

1971 yılında okuldan mezun oldum ve diplomamı alıp Kerkük'e döndüm. Ankara'daki eğitim beş yıllıktı, buradaki akademi ise dört yıllıktı. Bürokrasi, diplomamın denkliğini (taadül) kastiyetle yapmadı, bahneler ürettiler. Buna rağmen pes etmedim, Kızılay'da bir sahnemiz vardı. Salah Nevres, meşhur "Muçula" oyununu başrolü ben oynayayım diye yazdı. Prova ya başladık. Ekibimizde bir yıl önce "Tembel Abbas"

tiplemesiyle büyük bir şöhret yakalayan ve o sırada askerliğini yapan rahmetli Hüseyin Demirci de vardı. Her gün saat ikiden sonra toplanıp çalışıyorduk. Bir gün Hüseyin'i emniyete götürdüler. Sonradan öğrendik ki önüne bir belge koymuşlar, benim Türkiye'de casus olarak yetiştirildiğime dair imza atmasını istemişler. Hüseyin bu iftiraya imza atmadığı için işkenceyle şehit edildi. Tembel Abbas'ın asıl hikâyesi budur ve bunu pek kimse bilmez. Benim yüzümden canından oldu, o bizim ilk sanat şehidimizdir.

Bu olay üzerine hocalarım ve dostlarım "Yavuz, burayı hemen terk et" dediler. Hakkımda arama kararı çıkmıştı, kaçarak Türkiye'ye döndüm. Dönemin Başbakanı Ferit Melen'e durumumu anlatan bir dilekçe verdim. Bana beş yıllık oturma ve çalışma izni tanındı. Devlet Tiyatrolarına ilk olarak misafir sanatçı ünvanıyla girdim. Üç yıl boyunca, "Belki buralarda işler düzelir de memleketime dönerim" diye bekledim. Ancak Baas Partisi'nin karanlığı ülkeye tamamen hâkim olunca 1974 yılında Türk vatandaşlığına geçtim ve Devlet Tiyatrolarının kadrolu sanatçısı oldum. Yıllarca memleketime gelemedim çünkü resmen arananlar listesindeydim. Bir gün Ankara'da bir arkadaşımın arabası Irak Başkonsolosluğunun aracına arkadan

çarpıtı. Arkadaşım Arapça bilmediği için beni çağırdı, konsolosluğa gittik. Sohbet esnasında başkonsolos bana neden Irak'a dönmediğimi sordu. Masanın üzerindeki büyük kara defteri işaret ederek, "Çünkü o defterde benim adım var" dedim. İnanmadı, defteri açtı ve "Yavuz Macit Osman... Aranıyor" ibaresini kendi gözleriyle gördü. İşte bu yüzden tam altmış yıl boyunca topraklarıma hasret kaldım.

Vatandaşlığın ardından sanatta derinleşmek için iki yıl İsveç'te drama pedagojisi eğitimi aldım. Otuz iki yıllık Devlet Tiyatrosu kariyerimin yanı sıra Van Devlet Tiyatrosunun kurucu müdürlüğünü üstlendim. Emeklilikten sonra Almanya'da yirmi iki yıl boyunca bir kültür sanat merkezi kurup yönettim. Ayvalık'ta tarihi bir zeytinyağı fabrikasını kiralayarak "Sanat Fabrikası" adıyla bir kültür merkezine dönüştürdüm. Ne yazık ki orası geçen yıl bir yangında kül oldu.

"Zamanı ve şartları suçlamam, bugünde ne yapabileceğime bakarım"

Dönmek sizin için ne ifade etti? Köklerinizden, çocukluğunuzun geçtiği sokaklardan bu kadar uzun süre uzak kaldıktan sonra geri geldiğinizde neler hissettiniz? Değişime alışabildiniz mi?

Biz zamanında hocalarımıza, bu toprakların aydınlara bir söz vermiştik. Beni eğiten Necdet Koçak'a, Enver Muhammed Ramazan'a, İsmet Hürmüzlü'ye buraya geri dönüp hizmet edeceğime dair yeminim

vardı. Döndüğümde resmî dairelerdeki memurlar bile şaşırı: "Avrupa'da, Türkiye'de büyük imkânlar içinde bir sanatçı olarak yaşarken neden bu yaşta buraya dönüyorsunuz?" diye sordular. Cevabım netti: "Söz verdim." Ben nankör bir insan değilim. Yirmi yaşına kadar bu toprakların ekmeğini yedim, suyunu içtim. Annem babam beni el kapıları için değil, bu yurt için yetiştirdi.

Öğrencilik yıllarımda da okulda arkadaşlarım bana kızarlardı; "Yavuz, sabahın köründe gelip çalışıyorsun, bizi hocaların önünde rezil ediyorsun, biraz kaytar." derlerdi. Onlara, "Arkadaşlar, siz mezun olunca kendi ülkenizde kalacaksınız ama ben Kerkük'e döneceğim. Bilgiyi en üst düzeyde almak zorundayım." derdim. Hatta tiyatro ve makyaj tekniği profesörü olan Alman hocam, bendeki bu azmi görünce beni yazın Avusturya'nın başkenti Viyana'ya götürdü. Bana beş yıllık bir burs (zamale) ayarladılar; bir yıl Almanca öğrenecek, dört yıl boyunca da onun asistanı olarak akademide kalacaktım. Reddettim. "Ben memleketime döneceğim, burada beş yıl daha harcamam." dedim. Bu denli idealisttik.

Neticede altmış yıl sonra olsa da döndüm. Evet, şehir yıpranmış, insanlar perişan ve içe kapanmış durumda. Ama millete hak veriyorum; çok büyük baskılar, katliamlar, bombalamalar yaşandı. Toplum korkudan ve acıdan dolayı sanattan, eğitimden uzaklaştı ve yenilikten korkar oldu. Bu perişanlık, çekilen büyük acıların bir sonucudur. Ben inatçı bir adamım; Almanya'da dil bilmezken gidip Köln'de,

Bamberg'de, Schweinfurt'ta kültür merkezleri kurdum, Hollanda'da kurslar verdim. Ayvalık'ta on dört uluslararası tiyatro festivali ve film festivalle-ri düzenledim. Buraya geldiğimde de durmadım; kısıtlı imkânlarla iki kez *Kerkük Uluslararası Türk Dünyası Film Festivali*'ni hayata geçirdik. Çocuklara, büyüklere sinemayı yeniden hatırlattık. Şimdi de iki yıllık bir arayışın ardından kendi imkânlarımla finanse ettiğim bir mekân kuruyorum: *Kerkük Sanat Evi Film Stüdyoları*. Bunu kendim için yapıyorum, benim şöhrete ya da paraya ihtiyacım yok.

Amacım, yok olmak üzere olan Türkmen diline, Kerkük şivesine, hoyratlarımıza, geleneklerimize sahip çıkmak ve aydın gençler yetiştirmektir. Sanat, toplumu bir araya getirir, birleştirir ve siyasete bile yön verir.

Peki, doğru zamanda geldiğinize inanıyor musunuz?

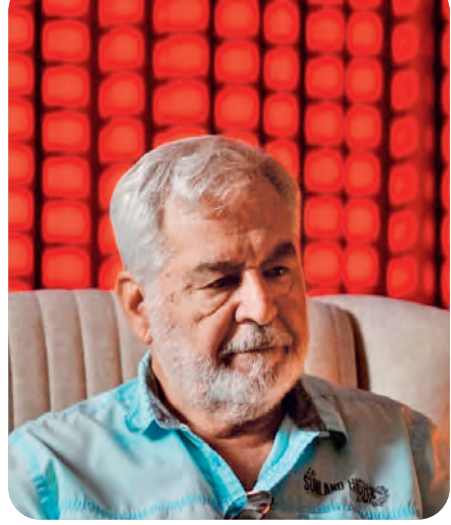
Ben “Keşke daha önce gelseydim” ya da “Yanlış zaman” demem. Ne zaman geldiysem o günün şartlarına uyum sağlar ve “Bugün, bu enkazın içinden ne inşa edebilirim?” diye bakarım. Şu anda da tam olarak bunu yapıyorum.

“Sahne bir tapınaktır, oraya çıktığın an kendini feda edersin”

Uzun yıllar sahnede canlandırığınız yüzlerce karakter arasında sizi en çok etkileyen hangisiydi?

Konservatuvarda bize ilk öğretilen kural şuydu: Sahneye çıktığın ya da kamera karşısına geçtiğin an, kendi kimliğini kuliste bırakırsın. Sen artık sen değilsin, o ruhun içine girip onu yaşatmakla mükellefsin. Bizim dönemimizde-1960'lı ve 1970'li yıllarda- tiyatro seyircisinin sayısı bugünkü kadar çok değildi. Bu yüzden bir sezonda üç dört oyuna birden çalışırdık. Sabah başka bir oyunun provasını yapar, akşam başka bir oyunda sahneye çıkardık. Hafta sonları ise çocuk oyunları oynardık. Sayısını hatırlamadığım kadar çok rolde oynadım, o yüzden “Şu karakter beni en çok etkileyendir” diyemem.

Ancak sahneden unutulmaz anılarım var. Mesela bir oyunda çok kötü, düzenbaz bir müteahhidi canlan-

dırıyordum. Ön sırada yaşlı bir teyze oturuyordu. İlk sahnede karakterimin kötülüğü ortaya çıktı. İkinci kez sahneye girdiğimde, teyze bana salondaki herkesin duyacağı şekilde öyle ağır bir küfür etti ki burada ağza alamam. Sahne ortasında içten içe sevindim; “Demek ki işimi çok iyi yapıyorum, seyirciyi o karakterin kötülüğüne inandırmışım” dedim. Oyunculuk böyle bir ikna sanatıdır.

Oyunculuk, yönetmenlik ve eğitimlik kimliklerinizden hangisi sizi daha çok tanımlıyor?

Bu mesleğe ister istemez oyunculukla başlıyorsunuz, işin temel basamağı budur. Mutfağından gelmeyenler, bu işin çırağını yapmayanlar bugün piyasayı biraz bozdu. Bizim beş yıllık eğitimimizin üç yılı oyunculuk, son iki yılı ise yüksek bölüm yani rejî (yönetmenlik) üzerineydi. Tiyatroya ilk girdiğimizde büyük ustaların yanında küçük rollerle başladık, usta-çırak ilişkisiyle yetiştik.

Hiç deneyimlemediğim bir alanda bana bir rol yazmışlardı. Tecrübem olmadığı için beceremiyordum. Bugün yıllardır yayımlanan bir diziden herkesin tanıdığı Zafer Ergin o zaman benim sahne arkadaşımdı. Zafer Ağabey, provalardan sonra yemeğe çıkmaz, çay içmeye gitmez, salonda kalıp beni o role çalıştırdı. Kuliste, sahnede birbirimizi eğitirdik.

Günümüzde artık oyuncululuğu bıraktım, daha çok rejîye ve eğitimliğe yöneldim. Tabii ki oyuncululuğun tadı başkadır; seyirciyle göz gözesinizdir, alkış canlı alırsınız, insanları anında ağılatır ya da güldürürsünüz. Yönetmenlikte ise kamera arkasındasınız, görünmezsiniz. Eğitimlik dersek bambaşka bir

misyon, sıfırdan insan yetiştirirsiniz. İzmir Konak Belediyesi'nin, Ankara'da ve İzmir'de Maliye Bakanlığı tiyatrolarının ekiplerini ben kurdum. Avrupa'da hiç tiyatro görmemiş işçi çocuklarına altı ay kurs verip topluluklar oluşturdum. O tiyatrolardan bazıları hâlâ perdelerini açmaya devam ediyor. Dolayısıyla zaman ve ihtiyaca göre kimliklerimin hepsini seviyorum.

"Eser bırakınca bir kitap yazmış olursunuz ama insan yetiştirmek bir geleceği canlı tutmaktır"

Bir sanatçının ardında eser bırakması mı, yoksa insan yetiştirmesi mi daha değerlidir?

Kesinlikle insan yetiştirmesi. Eser bırakırsınız; bir kitaptır, bir tablodur, kalır. Nitekim ben de yaklaşık on beş yıldır kendi geçmişimle, Kerkük'ün tarihiyle ve aldığım eğitimlerle ilgili gerçek isimlerin yer aldığı otobiyografik bir kitap üzerinde çalışıyorum. Mükemmeliyetçiliğimden ve zaman darlığından henüz bitiremedim. Ama insan yetiştirmek bir geleceği canlı tutmaktır.

Bugün televizyonlarda, dizilerde başrol oynayan, Amerika'da sanatını icra eden pek çok oyuncu amatör kurslarımdan yetişip konservatuvara gönderdiğim öğrencilerimdir. 1997 yılında, terörün en yoğun olduğu dönemde Van Devlet Tiyatrosu'nu kurmak üzere

kurucu müdür olarak atandım. Ankara'dan kimse gitmek istemiyordu, "Ben giderim" dedim. Boş bir binayı teslim aldım. Sınavlar açtım, işçisinden memuruna, oyuncusuna kadar kadroyu kurdum. Mektepten yetişmiş yirmi bir genç sanatçıyı aldım ve onları orada âdeta yeniden eğittim. İlk oyun için bir köy oyunu seçmiştik. Van'ın yerel gazetecilerini ve yazarlarını davet ettim, "Bizden ne bekliyorsunuz?" dedim. Bana, "Yavuz Bey, biz zaten köylüyüz, Ankara'dan buraya turneye gelen her ekip bize hep köy hayatı izletiyor. Biz farklı bir dünya görmek istiyoruz" dediler. Hak verdim. Anton Çehov'un "Sevgili Doktor" adlı felsefesi ve dekoru ağır, anlaşılması zor Rus oyununu sahneye koydum. 500 kişilik salon günlerce hıncahınç doldu. İnsanlar anlamasalar bile o estetiği, o farklı ışığı ve dünyayı görmek istiyorlardı.

O dönem Van Valisi ilk gittiğim gün masaya bir beylik tabancası koyup "Bu senin silahın olacak, kendini korumalısın" demişti. Reddettim. "Ben insanıma geldim, silahla, korumayla gezersem hedef olurum, benim kimseyle düşmanlığım yok" dedim. Çocuk oyununu ilk açtığımızda terör korkusundan dolayı hiçbir okul, çocukları tiyatroya getirmek istemedi. Salonda en az on kişi olmazsa perdeyi açamazdık. Baktım kimse yok, sokakta, kapının önünde dilenen

çocukları gördüm. “Gidin çağırın şunları” dedim. Beş altı dilenci çocuğu salona aldım, oyunu bedava izlettim. Bayıldılar. “Haftaya aynı saatte arkadaşlarınızı da alın gelin” dedim. O dilenci çocuklar kulaktan kulağa öyle bir reklam yaptılar ki bir sonraki hafta salonun önü ana baba gününe döndü. Okullar, öğretmenler akın akın gelmeye başladı, oturacak yer kalmadığı için çocuklar yerlerde oturarak izliyordu oyunu.

Bir gün belediyenin önünden geçiyordum, eksi yirmi derece soğukta, karlar içinde on dört yaşlarında bir çocuk ayakkabı boyuyordu. Arkamdan bağırdı: “Yavuz Bey! Ben tiyatrocuların ayakkabısını bedava boyarım!” Sanatı oraya, o çocuğun kalbine kadar ulaştırabilmiştik. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde o zaman on bir bin öğrenci vardı ve şehir uzak olduğu için hepsi yurda hapsolmuş gibiydi. Yurt müdürüne, belediye başkanına otobüs kaldırıp bu çocukları tiyatroya getirelim diye yalvardım, yanaşmadılar. Valinin talimatına bile direndiler. Gittim dekana, “Bana bir salon gösterin, pencerelerini siyah perdeyle kapatıp burayı sahne yapacağım” dedim. Aynaları, makyaj malzemelerini taşıdım, ikişer kişilik oyunlar hazırlayıp üniversitenin içinde turne başlattım. Ankara’daki ge-

nel müdür telefon açıp, “Yavuz, orada kendi kafana göre tiyatro mu açıyorsun?” diye çıkışınca, “Beni Hakkâri’ye turneye gönderiyorsunuz, ben de burada on kilometre ötedeki çocuklara turne yapıyorum.” dedim. Sustu, hak verdi. Kulisle yurt müdürüne haber gönderdim: “Yavuz Bey içeriye Truva atını soktu, deyin.” Ben gittiğim her yerde böyle hizmet verdim, hiç durmadım.

“İşin erbabı olmayana reji vererseniz, sahneyi görsellikle geçirirler”

“Tiyatrocudan oyuncu olur ama oyuncudan tiyatrocuya olamaz” derler. Sinema ve dizi sektöründeki oyunculuk ile tiyatro oyuncululuğu arasındaki farkı nasıl görüyorsunuz?

Her şeyden önce eğitim şarttır. Eğitim almayan insanın mutlak surette usta gözetiminde kendini geliştirmesi, araştırması gerekir. “İki dizide oynadım, meşhur oldum, ben artık sanatçıyım” demek ham bir hayaldir. Türkiye’de sinema sektörü ilk başladığında kadroları tiyatro kökenli sanatçılar doldurmuştu ve ortaya nitelikli işler çıkıyordu. Ancak zamanla işin erbabı olmayanlar sektörü ele geçirdi. Kameramanı

alıp yönetmen koltuğuna oturtursanız o kameraman oyuncuya karakter derinliğine dair ne verebilir? Reji bilmez ki! Sadece görüntü açısını bilir; “Güzel oldu, hadi bir daha çekelim” der, tesadüfen iyi bir plan yakalarsa “Kestik!” der. Bu yönetmenlik değildir.

Ben de pek çok popüler dizilerde rol aldım. Yönetmene bakıyorum, adam kameramanlıktan gelme. Bana sahneye dair hiçbir donanım sunamıyor; “Abi şuradan gir, şuradan çık, metni oku” deyip geçiyor. Kendi rejimi, tonlamamı, karakter analizimi her seferinde kendim yapmak zorunda kaldım. Bir keresinde çekim esnasında metindeki bir kelimeyi karakterin psikolojisine daha uygun olduğu için değiştirdim. Asistan yönetmene fıslıladı: “Yavuz Bey metni değiştirdi.” Yönetmen durdu, “Yavuz Bey’in dediği daha doğru, öyle kalsın” dedi. Madem sen yönetmensin, doğrunun ne olduğunu neden oyuncuna sen söyleyemiyorsun?

İşin erbabı olmayan yönetmenler, karşılarında güçlü, entelektüel bir oyuncu olsun istemezler; çünkü onunla karakteri tartışamazlar, ona bir şey veremezler. Bu yüzden gidiyorlar; mankenleri, sadece yüzü güzel olan insanları seçip “Seni oyuncu yapacağım” diyorlar. İşin derinliğini değil, görseelliğini satıyorlar. Türkiye’de ne zaman ki Devlet Tiyatrosu sanatçıları dizilerde ağırlıklı roller almaya başladı, işte o zaman Türk dizileri dünyada izlenen, vizyon sahibi kalıcı işlere dönüştü. Çünkü bizim işimiz tarihi, karakteri, o

insan psikolojisini sahnede yeniden yaratmaktır.

Konservatuvarda birinci sınıftayken hocamız bize şöyle demişti: “Çok şey bilmek zorundasınız. Bir köylü kısıtlı kelimelerle meramını anlatır, bir şehirli daha fazla kelime kullanır, bir doktor tıp terimlerini bilir, bir mühendis kendi dilini konuşur. Ama siz, bir oyuncu olarak yeri geldiğinde profesörü, yeri geldiğinde bir mühendisi, bir doktoru ya da bir köylüyü oynayacaksınız. Onların ruhunu, dilini bilmek için her alanda okumalı, durmaksızın gözlem yapmalısınız.” Bizim ömrümüz bu gözlemlerle geçti. Seksen yaşındayım, hâlâ öğrenmeye devam ediyorum.

“İçimde ukde kalan tek şey İtalya’da bıraktığım resim tuvalidir”

İlk gençlik yıllarınızda resim yapmayı tiyatrodan daha çok sevdiğinizi söylediniz. O resim tutkusuna ne oldu? Tamamen bitti mi, yoksa içinde kaldı mı?

İçimde çok büyük bir ukde olarak kaldı. Hayatta bir şeyleri gerçekten başarmak istiyorsanız, başka şeyleri feda etmek zorunda kalıyorsunuz. Kerkük’teyken evde oturur kara kalem, yağlı boya tablolar yapardım, herkes de çok beğenirdi. Konservatuvarda okurken de devam etmeye çalıştım ama derslerin, sahne provalarının yoğunluğundan tuvaler hep yarım kaldı. Mezun olduktan sonra “Bu kez fırsat bulacağım”

diyerek büyük hevesle yağlı boyalar, fırçalar aldım. İki tabloya başladım ama yine apar topar beni turneden turneye, şehirden şehre gönderdiler; o tablolar da özensiz, yarım yamalak kaldı.

Emekli olduktan sonra ressam dostlarım, "Gel Yavuz, yeniden başla" dediler ama artık bizden geçti. Benim amacım, İtalya'ya giderken sıradan bir tabelacı ya da alelade bir ressam olmak değildi. Kafaya koymuştum; bir insan benim tabloma baktığında, altında imzam olmasa bile "Bu tarz, bu stil kesinlikle Yavuz İmsel'e aittir" diyebilmeliydi. Kendime özgü bir ekol yaratmak istiyordum. Resimde yapamadığım bu ekol yaratma işini tiyatrodan başardım. Bugün sanat camiasında herkes bilir ki Yavuz'un tarzı, duruşu, oyunculuğu farklıdır. Niye? Çünkü o Kerküklüdür, Türkmen'dir, o köklerin getirdiği hasretle ve zorluk bilinciyle yoğrulmuştur.

Bugünün genç Yavuz İmsel'i karşınızda otursaydı ona nasıl bir tavsiyede bulunursunuz?

Ona verecek hiçbir tavsiyem yok; çünkü Yavuz yapması gereken her şeyi yaptı, hedeflediği, hayal ettiğinin bile ötesinde bir yere ulaştı. Kimsenin cesaret edemediği yollara girdi. Hep derlerdi: "Yavuz, sen gerçekten farklısın." Çünkü ben memleketim için çok zor şartlarda yetiştim. Sınırlar kapandığı için yıllarca vatanıma dönemediysem bile o enerjiyi, o birikimi Türkiye'de, İsveç'te, Almanya'da harcadım, bilgiyi her yere yaydım. Hayatım boyunca bir saniye bile boş durmadım, küçük işlerle, küçük hesaplarla uğraşmadım. Hedeflerimi hep devasa tuttum, hep büyük hayaller kurdum.

Bakın, 2023 yılında Kerkük'e döndüğümünden beri tam iki yıl gece gündüz demeden sokak sokak mekân aradım. Herkes "Vazgeç artık, burada tiyatro da sanat da bitti." dedi. Dinlemedim. Bulamayıp beş yıl, on yıl daha arardım, gerekirse taş taş üstüne koyar o binayı kendim inşa ederdim ama yine vazgeçmezdim. İlk geldiğimde vakıf kanalıyla büyük bir zirve toplantısı yapılmıştı. Mehmet Haşim Salihi ve diğer aydınlarla orada tanıştım. Şehirdeki şartların

kötülüğünden bahsettiler. Profesör Çoban Bey kahve arasında yanıma gelip "Yavuz Bey, bugüne kadar dışardan çok insan geldi, hatta İsmet Hürmüzlü de dâhil olmak üzere büyük projeler anlattılar ama buradaki düzensizliğe iki üç aydan fazla dayanamayıp gittiler." dedi. Fakat ben onları haksız çıkardım, vazgeçmedim.

Henüz gerçekleştiremediğiniz bir hayaliniz var mı? Gelecek nesiller sizi nasıl hatırlasın istersiniz?

Dünyanın neresinde bir hayal kurduysam onu bir şekilde gerçekleştirdim. Buraya gelmeden önceki son büyük hayalim, ömrümün son deminde memleketime dönüp bu devasa birikimi kendi insanıma, Türkmen gençlerine aktarmaktı. Erbil'deki seminerlerde de hep "Bize bir sanat mekânı lazım" diyordum. Kismet oldu, iki yılın sonunda o mekânı buldum. Şimdi hedefe kilitlendim. Gelecek nesillerin beni nasıl hatırlayacağıyla hiç ilgilenmiyorum, insan gittikten sonra iyi anılıyorsa zaten bir iz bırakmış demektir. Ben ismim yaşasın diye değil, bu topraklara olan boynumun borcunu ödemek için buradayım. Benim adım zaten uluslararası alanda bir yere ulaştı, egomu sahnelerde çoktan doyurdum.

Almanya'da bir oyunun ardından Alman öğretmenlerden biri sahneye çıkıp seyircilere, "Millet, bu-

rada eski bir sinema binasını devasa bir kültür merkeze dönüştüren, onlarca çocuk yetiştiren, oyunlar yöneten bir adam var ama dikkat edin, afişlerde adı en küçük harflerle yazılıdır, kendisi sahneye bile çıkmıyor, arkada oturuyor.” diyerek beni zorla sahneye davet etmişti. Halk anlar, anlayan anlar; anlamayanla da benim işim olmaz zaten. Geçtiğimiz yaz Kerkük'te hava elli dereceye ulaştığında insanlar bana, “Yavuz, bu sıcakta ne işin var sokaklarda?” diye soruyorlardı. Onlara, “Bu benim memleketimin Güneş'i, çocukken de aynı sıcakta yürüdüm ve bunu yeniden hissetmekten zevk alıyorum.” diyordum. Buraya sabırla, aşkla kök salmaya geldim. Dünyanın birçok yerinde beni Yavuz İmsel olarak tanıdılar, ama vatanıma Yavuz Vacid Osman olmak için döndüm.

“Kurtlar Vadisi Irak Filminde Türkmen Lideri Oynamamı İstediler, Senaryoyu Düzelttim”

Sinema dünyasında da önemli bir iz bıraktınız. Geniş kitlelerin sizi beyaz perdede tanıdığı “Kurtlar Vadisi Irak” filmine dâhil olma süreciniz nasıl gelişti? Filmin çekimlerinde neler yaşandı?

Ben o dönem Almanya'daydım. Film ekibi “Türkmen Lider” rolü için her yerde oyuncu arıyordu. Aranılan niteliklerde oyuncu bulmak zordu: Hem çok iyi Türkiye Türkçesi hem Kerkük şivesi hem de İngilizce ve Arapça bilen bir aktör gerekiyordu. Sektördeki dostlar, “Bu rolü dünyada yapabilecek tek bir kişi var, o da Yavuz İmsel.” diyerek beni buldular. Filmde Arap Şeyhi'ni rahmetli İsmet Hürmüzlü oynayacaktı, bana da Türkmen Lideri rolü düştü. Senaryoyu istedim, gönderdiler. Şöyle bir okudum ki Kerkük ve Türkmen tarihiyle ilgili büyük hatalar, yanlış bilgiler var. Hemen telefon açtım, “Bu yanlışları tarihsel gerçeklere uygun olarak düzeltirseniz sete gelirim, yoksa oynamam.” dedim. Kurnazca bir hamleyle kabul ettiler, senaryoyu yeniden basıp gönderdiler. Sete gittik, o sahnelerin tamamını aslına uygun olarak çektik.

Ancak filmin montaj aşamasında çok acı bir şey yaptılar: Türkmenlerin haklarını, Kerkük'ün asıl meselelerini anlattığım o can alıcı sahnelerin neredeyse

tamamını süreden dolayı kestiler. Filmi izlediğimde yönetmen Serdar Akar'a sitem ettim; “Böyle kuşa çevireceğinizi bilseydim asla oynamazdım. Esas meseleyi kesip önemsiz detayları uzatmışsınız.” dedim ama iş işten geçmişti. Filmde Titanic filminden tanıdığımız Amerikalı aktör Billy Zane ile karşılıklı İngilizce sahnelerim vardı; korumalarımı öz be öz Türkmence, diğer Arap aktörlerle Arapça konuşuyordum. Hatta Serdar Akar çekimlerde bana, “Abi Türkiye Türkçesini biraz şiveli konuşsana, neticede Türkmensin.” demişti. Ona, “Sakin unutma Serdar; bizim bütün Türkmen liderlerimiz, aydınlarımız Türkiye'de okumuştur ve İstanbul Türkçesini mükemmel konuşurlar. Ben de aslına uygun olarak kusursuz konuşacağım.” diyerek şiveyi sadece kendi korumalarımla olan sahnelerde kullandım.

Filmin galası Köln'de yapıldı, aynı anda on iki sinemada vizyona girdi. Seyircinin ilgisini canlı tutmak için her başrol oyuncusunu bir salona gönderdiler. Ben de salonda yerimi aldım. Film bittiğinde yanımdaki kadınlar şaşkınlıkla ekrandaki lider ile yanlarındaki oturan bana bakıyorlardı. Salondan çıkarken on dört on beş yaşlarında bir Türk genci hiçkırıklarla boynuma sarıldı; “Abi, filmde seni alnından vurup öldürdüler!” diye ağlıyordu. Onu teselli ettim, “Bak, ölmedim, karşındayım, o sadece bir rol.” dedim.

— KÖKLERİN HAFIZASI: SÖYLEŞİ —

Çocuk ağlayarak, “Ama abi, neden sinemada hep Türkmen liderleri öldürüyorlar?” diye sordu. Yüzüne baktım ve gerçeği fısıldadım: “Çünkü gerçek hayatta da bütün Türkmen liderlerini hep öldürüyorlar, bu filmin tek gerçek tarafı buydu.”

O sahnenin çekimi için Yugoslavya’dan özel makyaj ve efekt ekipleri gelmişti, alından vurulma sahnesi teknik olarak çok zordu. Ekip endişeliydi ama ben ne yapacağımı, bedenimi sahneye nasıl bırakacağımı iyi biliyordum, tek seferde çektik. İşte rejî, işte oyunculuk budur; oyuncuya karakterin tonlamasını, o anki öfkesini ya da teslimiyetini veremeyen yönetmenlerle iş yapmak zordur.

“Seksen yaşındayım ama yine de yapay zekâ öğreniyorum”

Şu sıralar üzerinde çalıştığınız projeler nelerdir? Önümüzdeki dönemde sanatseverleri ve Kerkük gençliğini neler bekliyor?

Büyük bir gerçeği kabul edelim: Geleneksel tiyatro öldü. Aylarca çalışıp bir oyun çıkarıyorsunuz, on kez sergiledikten sonra o oyun uçup gidiyor ne oyuncu hatırlıyor ne seyirci. Hafızalarda kalmıyor. Bugün dijital çağdayız; geleceğin hafızası kameradır, sinemadır, kayıttır. Hatta ötesi var: Yapay zekâ. Ben buna “Sivri Yapay Zekâ” diyorum. Seksen yaşındayım buna

rağmen yapay zekâ kullanmayı öğreniyor, kendimi bu alanda eğitiyorum. Sanatçılar yeniliğe açık olmak zorundadır, yoksa çağın gerisinde kalırlar.

Kerkük Sanat Evi için yapay zekâ yardımıyla bir logo tasarladım, bu bir taslak ama amacımızı simgeliyor. Bu mekânın içinde resimden folklor, müzikten tiyatroya, televizyon dizilerinden edebiyata kadar her şey olacak. En önemlisi, burada yapılacak her eğitim, her sanatsal üretim, her hoyratırcası profesyonel kamera kaydı altına alınarak dijital hafızaya aktarılacak ve dünyanın her yerine ulaştırılacak. Bugün hoyratla hiç ilgisi olmayan tuhaf icralar türedî. Biz geçmişten gelen doğru örnekleri kayıt altına alacağız, gerekirse Mehmet Haşim Salihî gibi değerli isimlerin Türkmence üzerine anlattıklarını da dijital dünyada kalıcı hâle getireceğiz.

Neden kendi dizimizi, kendi kısa filmlerimizi çekmeyelim? Gençleri kameranın karşısına oturtup kadın sorunlarını, eğitim meselelerini, çevre kirliliğini tartıştıracamız; ama sadece sorunları konuşmayacağız. Programın son bölümünde mutlaka çözüm önerileri de sunacağız. Bizim aydınlarımız yıllardır bir araya gelip hep geçmişî konuşuyorlar. Ben onlara, “Geçmişî biliyoruz, bana geleceğe dair projelerinizi söyleyin.” diyorum. Çoğu zaman bir cevap alamıyorum. Benim cevabım ise bu projedir. Eğer destek veren olursa ne mutlu, olmazsa da bugüne kadar olduğu gibi yine kendim çalışmaya devam edeceğim.

Aslında benim hayalim yalnızca bir stüdyo kurmak ya da birkaç proje üretmek değil. Kerkük Sanat Evi’ni yaşayan bir kültür merkezi olarak düşünüyorum. Burada sanatçıların, öğrencilerin, yazarların, müzisyenlerin, ressamların, tiyatrocuların ve sinemacıların aynı çatı altında buluşmasını istiyorum. İnsanlar sadece eser üretmeyecek; birbirlerinden öğrenecek, birlikte düşünecek ve birlikte hayal kuracaklar.

Bugün dünyanın birçok yerinde savaşlar, ekonomik sıkıntılar ve ağırlaşan yaşam koşulları nedeniyle sanat geri plana itiliyor. Oysa ben tam tersine, en zor zamanlarda insanı ayakta tutanın sanat olduğuna

inaniyorum. Sanat insanın hafızasını korur, umudunu canlı tutar ve geleceğe bakmasını sağlar. Bu yüzden Kerkük Sanat Evi'ni yalnızca bir bina olarak değil, kültürümüzü koruyacak ve geleceğe taşıyacak bir sanat ocağı olarak görüyorum.

Burada tiyatro, sinema, müzik, edebiyat, resim, folklor ve geleneksel sanatlarla ilgili çalışmalar yapılacaktır. Atölyeler, seminerler, söyleşiler ve eğitim programları düzenleyeceğiz. ODA Stüdyosu'nda sanat programları, kültür sohbetleri ve gençlerin kendilerini özgürce ifade edebilecekleri projeler üreteceğiz. Belgesellerden kısa ve uzun metrajlı filmlere, televizyon programlarından yetenek projelerine kadar birçok çalışmanın burada hayat bulmasını istiyoruz.

En büyük amacımız Kerkük'ün ve Türkmeneli'nin kültürel zenginliğini korumak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara aktarmaktır. Dilimizi, sanatımızı, kültürümüzü ve geleneklerimizi yaşatırken bunları Türk Dünyası'na ve uluslararası platformlara da tanıtmak istiyoruz. Kerkük'te üretilen bir belgeselin, bir kısa film ya da bir hoyrat çalışmasının dünyanın farklı ülkelerinde izlenebilmesini hedefliyoruz. Çünkü kültürümüzün buna fazlasıyla değer olduğuna inanıyorum.

Bir yıl içinde burayı gençlerin çoğunlukta olduğu, uluslararası film yarışmalarına belgeseller ve kısa filmler gönderen bir üretim merkezine dönüştürmek istiyorum. Türkiye'den çok değer verdiğim sanatçı dostlarımı da Kerkük'e davet ederek gençlerle buluşturmayı hedefliyorum. Yıllar boyu birlikte çalıştım

ğım yüzlerce sanatçı arkadaşım var, onların da deneyimlerini genç kuşaklarla paylaşmalarını istiyorum.

Açılışı klasik bir tören olarak düşünmüyorum. Benim hayalim, kapılar açıldığı gün sanatın da başlamasıdır. İlk *Oda Stüdyosu* çekimini yapmak, dostlarımızın video mesajlarını paylaşmak, sanatçılarla sohbet etmek ve birlikte üretmenin ilk adımını atmak istiyorum. Çünkü benim için önemli olan bir kurdele kesmek değil, sanatın ve kültürün yeniden üretildiği bir kapıyı aralamaktır.

Eğer bir gün burada yetişen gençler uluslararası festivallerde eserleriyle yer alır, kendi hikâyelerini dünyaya anlatır ve Kerkük'ün adını sanatla duyurlarsa işte o zaman yıllardır kurduğum hayalin gerçekleştiğini hissedeceğim. *Kerkük Sanat Evi Film Stüdyoları*, bu toprakların makus talihini sanatla, eğitimle ve dijital çağın imkânlarıyla değiştirecek bir merkez olacaktır. Yolumuz uzun, inancımız tamdır.

Ömrünü sanata adanmış bir usta olarak, geriye dönüp baktığınızda bu uzun yolculuğu nasıl özetlersiniz?

Bugün seksen yaşındayım. Hâlâ öğreniyorum, hâlâ hayal kuruyorum, hâlâ üretmeye çalışıyorum. Çünkü insan nefes aldığı sürece görevi bitmez. Ben memleketime verdiğim sözü tutmak için geri döndüm. Bundan sonrası artık gençlerin omuzlarında taşınacak. Eğer bir gün Kerkük'te genç bir sanatçı çıkıp benden daha iyisini yaparsa işte o zaman görevimi tamamlamış sayacağım.

Aslı KÜZECİOĞLU

2000 yılında dünyaya geldi. Gazeteci, radyocu ve sunucudur; mesleğini Erbil ile Kerkük'teki çeşitli Türkmen kurumlarında sürdürmektedir.

Teorik incelemeler, eleştirel
yaklaşımlar ve akademik araştırmalar.

Kökler Dergisi

4. BÖLÜM

Köklerden Geleceğe: Akademi

「KÖKLERDEN GELECEĞE: AKADEMİ」

Aydanur EKREMOĞLU EFENDİOĞLU

Erken Çocuklukta Dijital Maruziyet ve Gelişimsel Riskler

Dijital teknolojiler son yıllarda gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Akıllı telefonlar, tabletler ve televizyonlar yetişkinlerin ve çocukların günlük yaşamında belirgin bir yer edinmiştir.

Özellikle erken çocukluk döneminde artan ekran maruziyeti, çocuk gelişimi alanında dikkatle ele alınması gereken meselelerden biri olarak öne çıkmaktadır. Amerikan Pediatri Akademisi (AAP), erken yaşta

medyaya yoğun bir şekilde maruz kalmanın, çocukların öğrenme süreçlerini ve sosyal gelişimlerini etkileyebileceğini vurgulayarak, ekran kullanımında yaşa uygun sınırlandırmaların önemine dikkat çekmektedir (AAP, 2016).

0-6 yaş dönemi, bilişsel, dilsel ve sosyal gelişimin en hızlı ilerlediği evrelerden biridir. Bu yaş aralığında çocuk, dünyayı öncelikle deneyimleyerek tanır; nesnelere dokunur, çevresini gözlemler, soru sorar ve çoğu zaman oyunlar aracılığıyla öğrenir. Bu nedenle erken çocuklukta öğrenme, sadece bilgi edinimi değil; aynı zamanda ilişki kurma, duyguları anlama ve çevreyi anlamlandırma sürecidir. Çocuğun gerçek insan ilişkileri içinde geliştirdiği deneyimler, dijital uyarıların sunduğu pasif öğrenme biçimlerinden çok daha güçlü bir gelişimsel zemin oluşturmaktadır.

Ekran kullanımına ilişkin tartışmaların merkezinde sürenin uzunluğuyla birlikte, ekranın çocuk yaşamında hangi işlevi üstlendiği de bulunmaktadır. Nitekim küçük yaşlarda ekranın “öyalama” veya “sakinleştirme” aracı hâline gelmesi, çocukların öz düzenleme becerilerini etkileyebilmektedir. Sürekli dış uyarılarla yatıştırılan bir çocuk, zamanla sıkılma, bekleme ya da duygusal gerilimle baş etme konusunda daha fazla zorlanabilir. Bu durum, erken yaşta sabır, dikkat ve duygusal dayanıklılık gelişimini dolaylı biçimde etkileyebilmektedir.

Araştırmalar, yoğun ekran maruziyeti ile dil gelişimi, dikkat becerileri ve sos-

yal iletişim arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. McArthur ve arkadaşlarının (2022) geniş ölçekli meta-analizinde, erken yaşta önerilen ekran sınırlarının çoğu çocuk tarafından aşıldığı ve bu durumun gelişimsel riskleri artırabileceği belirtilmektedir. İlgili bağlamda yüz yüze iletişim fırsatlarının azalması, çocukların aktif dil üretimini sınırlandırabilmektedir. Oysa konuşma becerisi, yalnızca kelime duymakla değil; iletişim, soru-cevap ve sosyal geri bildirim yoluyla gelişmektedir.

Diğer yandan ekran maruziyetinin dikkat süreçleri üzerindeki etkisi de göz ardı edilmemelidir. Hızlı geçişlere sahip yoğun görsel içerikler, çocuk beynini yüksek uyaran temposuna alıştırmaktadır. Bunun sonucu olarak çocuk, daha yavaş ve sabır gerektiren etkinliklerde zorlanabilmektedir. Kitap dinlemek/okumak, resim yapmak ya da uzun süre tek bir oyunla meşgul olmak, ekranın sunduğu sürekli uyartım karşısında daha az cazip hâle gelebilmektedir. Bu durum, hususi olarak okul öncesi dönemde dikkat sürelerinin kısalmasıyla ilişkilendirilmektedir.

Uyku düzeni de ekran kullanımından etkilenen önemli alanlardan biridir. Mesela akşam saatlerinde maruz kalınan mavi ışığın biyolojik ritim üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Mayo Clinic’in çocuk sağlığı rehberinde, yatmadan önce ekran kullanımının melatonin salgısını baskılayarak uykuya geçişi zorlaştırabileceği belirtilmektedir (Mayo

Clinic, 2024). Uyku kalitesindeki bozulma ise ertesi gün dikkat, davranış düzenleme ve öğrenme kapasitesini dolaylı biçimde etkileyebilmektedir.

Beslenme alışkanlıkları açısından da benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Yemek sırasında ekran karşısında oturan çocuklarda açlık ve tokluk sinyallerinin fark edilmesi zorlaşabilmektedir. Çocuk, yeme eylemini bilinçli biçimde deneyimlemek yerine dikkatini ekrana yönelttiğinde, bedensel farkındalık zayıflayabilmektedir. Bu nedenle yemek saatlerinin mümkün olduğunca ekransız geçirilmesi hem beslenme davranışı açısından hem aile içi iletişim bakımından önem taşımaktadır.

Bununla birlikte ekranı mutlak biçimde olumsuzlamak da meseleyi eksik okumak olur. Günümüz dünyasında teknolojiyle tamamen mesafeli bir çocukluk pratiği gerçekçi görünmemektedir. Burada belirleyici olan, ekranın ne kadar kullanıldığı kadar nasıl kullanıldığıdır. Yaşa uygun, nitelikli ve ebeveyn eşliğinde gerçekleştirilen dijital içerik tüketimi, kontrolsüz ve uzun süreli kullanımdan farklı sonuçlar doğurabilmektedir.

Konunun bir başka boyutu ise çocukluk deneyiminin modern yaşam içinde geçirdiği dönüşümdür. Geleneksel toplum yapılarında çocukluk; sokakta oyun oynama, akranlarla yüz yüze etkileşim kurma, büyüklerle aynı yaşam alanını paylaşma ve gündelik hayatın doğal ritmine katılma üzerinden şekillenmekteydi. Bugün ise dijital araçların gündelik hayatın merkezine yerleşmesiyle çocukların dünyayla kur-

duğu ilişkinin niteliği de değişmektedir. Ekran, çoğu zaman çocuğun dış dünya ile arasına giren görünmez bir ara yüz hâline gelmekte; deneyim, temas ve gözlem yerini hızlı, parçalı ve yoğun uyaranlara bırakmaktadır.

Bu dönüşüm pedagojik bir mesele olmakla birlikte kültürel bir meseledir. Çünkü her medeniyet, kendi sürekliliğini çocuklara aktardığı değerler üzerinden kurar. Çocuk, hayatı boyunca sadece bilişsel beceriler geliştiren bir birey değildir. Dilin, hafızanın, aidiyetin ve kültürel mirasın taşıyıcısıdır. Masallar, ninniler, aile sohbetleri, ortak sofralar ve kuşaklar arası etkileşim; çocuk gelişiminin görünmeyen fakat son derece güçlü bileşenleridir. Dijital ekranların kontrolsüz kullanımı, bu aktarım alanlarını daraltma riski taşımaktadır.

Bu nedenle ekran kullanımını tartışırken “kaç saat ekran izlenmeli?” sorusuyla değerlendirme yapmak yeterli değildir. Asıl soru, çocukların hangi yaşantılardan mahrum kaldığıdır. Çünkü çocukluk, boş zamanın doldurulması gereken bir dönem değil; insan şahsiyetinin mayalandığı temel evredir. Bir çocuğun toprakla temas etmesi, bir hikâye dinlemesi, birlikte oyun kurması veya aile büyüklerinden bir hatıra işitmesi; çoğu zaman dijital içeriklerin sağlayamayacağı kadar derin öğrenme deneyimleri sunmaktadır.

Sonuç olarak, ekranlar çağdaş yaşamın doğal bir parçası hâline gelmiş olsa da erken çocukluk döneminin temel ihtiyacı teknoloji değil, aile iletişimidir. Çocuklar en çok oyun oynarken, keşfederken, hareket

ederken ve güvenli ilişkiler içinde öğrenmektedir. Bu nedenle çocuk gelişiminde esas hedef ekranı tamamen yasaklamak değil; ekranla kurulan ilişkiyi bilinçli, sınırlı ve gelişimsel ihtiyaçları gözeten bir çerçevede düzenlemektir. Çocukluk, ekran karşısında geçirilen pasif zamanla ifade edilemez. Tecrübelerle, oyunla ve insan temasının dönüştürücü gücüyle şekillenir.

Zira çocukluk, yalnızca büyümenin ilk evresi değil; insanın dünyayı anlamlandırma biçiminin kurulduğu kök dönemidir. Bu nedenle ekran çağında asıl korunması gereken şey, dikkat sürelerinden ziyade; çocukluğun tabii ritmi, oyun kültürü ve insan temasının kurucu gücüdür.

Kaynakça

American Academy of Pediatrics. (2016). Media and young minds. *Pediatrics*, 138(5), e20162591.

McArthur, B. A., Browne, D., McDonald, S., Tough, S., & Madigan, S. (2022). Global prevalence of meeting screen time guidelines among children 5 years and younger: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 176(4), 373–383.

Mayo Clinic Staff. (2024). Screen time and children: How to guide your child. Mayo Clinic.

Aydanur EKREMOĞLU EFENDİOĞLU

1998 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu. Aynı zamanda Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Adalet Meslek Yüksek Okulu öğrencisidir. Kariyerine öğretmen olarak devam etmektedir.

TANRI'NIN DİLİ

[KÖKLERDEN GELECEĞE: AKADEMİ]

Meral Bayar SAATÇI Tanrı'nın Dili: Matematik

Başımızı kaldırıp gökyüzüne baktığımızda Sayısız yıldızın dizildiğini, Güneş'in kararlılıkla her sabah doğduğunu, mevsimlerin hiç gecikmeden birbirlerini takip ettiklerini görürüz. Evrenin muazzam dizilişinin ardında duygusal hisler değil mantıksal yasalar vardır. Yerçekimi, dünyada kimseyi sevdiği için tutmaz. Gezegenler romantik sebeplerle dönmaz. Her şeyin ardında kesin, değişmeyen bir düzen vardır. İşte matematik, bu düzenin alfabesidir.

Bu yüzden bazı bilim insanları matematik için, "Tanrı'nın Dili" demişlerdir. Irak'ta doğsa, Japonya'da da doğsa bir çocuk, iki artı ikinin dört ettiğini bilir. Diller değişir, imparatorluklar çöker, ideolojiler çürür; fakat Pi Sayısı, Euler Sayısı, Altın Oran, Fibonacci Dizisi ve niceleri sabit kalır. Matematik, insanlığın ortaklaşa kabul ettiği tek gerçekliktir. Birçok bilim dalının temelidir. Bugün matematik olmasaydı Termodinamik Yasaları, Newton Kanunları da olmazdı.

Ağaçların yeşermesinde, deniz kabuklarında, galaksilerin spirallerinde, insan vücudunda, hatta oturduğumuz evde bile; matematik, varlığını sessizce koruyor. Dünya daha küçücük bir yıldızken o vardı ve yasalarıyla bugünkü evrenimizi kurdu. Zıtlıkları bile o doğurdu. İntegralin türevin tersi olması, tıpkı iyilik ile kötülüğün birbirlerinin tersi olmasına benzer. Aynı zamanda kötülüğün içindeki iyiliği ve iyiliğin içindeki kötülüğü de bu formüllerle bize gösterir. Matematik; dengedir, felsefedir, bilimdir, varoluştur, doğadır; kısaca her şeydir.

Belki de en büyük mucizevi hareket, insanın bu dili öğrenmeye çalışırken kendi sınırlarını aşmasıdır. Bir üçgende iç açılarının toplamı 180 derecedir; ama küre üzerine çizilen bir üçgende bu kural değişir. İnsan binlerce yıl düz bir dünyada yaşadığını sandı, ta ki kendi zihninin düzleminden çıkıp küresel bir bakış açısı kazanana kadar. Böylece anlıyoruz ki dünyanın doğruları bugünün yanlışları, bugünün doğruları ise yarının yanlışlarıdır. Matematik, bizi ön yargılarımızdan kurtaran bir kapıdır.

Bazı sayılar vardır ki rasyonel dünyamızın sınırlarını zorlar. Mesela karakök iki. Ne tam bir tam sayıdır ne de iki tam sayının oranı olarak yazılabilir. Rivayete göre Hippiasus, bunu ilk keşfettiğinde denize atılarak cezalandırılmış. İnsanoğlu bazı gerçekleri kabullenmekte zorlanır. İşte tam bu noktada matematik, sadece düzeni değil, düzenin içindeki kaosu da anlatır. Karmaşa ve düzenin, aslında aynı madalyonun iki yüzü

olduğunu hatırlatır. Karmaşık sayılardaki $(a+bi)$ formülü bunun en somut örneklerindendir. İnsan hayatında "a" kısmı, onun gerçek dünyadaki yüzünü temsil eder; görünen, dokunulan, ölçülen tarafı... Tıpkı bir insanın davranışları, konuşmaları ve verdiği kararlar gibi. "bi" kısmı ise gözle görülmeyen ama varlığı hissedilen iç dünyasıdır; hayalleri, korkuları, özlemleri ve zihninde sürekli hareket eden düşünceleri... Bu iki parça tek başına eksiktir; biri sadece dış kabuğu, diğeri ise sadece iç fırtınayı anlatır. Oysa karmaşık sayı, bu ikisinin birleşiminden doğar ve bir bütün oluşturur. İrrasyonel sayılar, rasyonel dünyamızın içindeki bir çığlık gibidir ve o çığlık olmadan müzik olmaz, daire olmaz, evren olmaz.

Sonuçta, matematik bir hesap makinesi değil, bir meditasyondur. İntegral aldığınızda sonsuz küçük parçaları birleştirirsiniz; türev aldığınızda bütünü anlamak için ana dönersiniz. Biri bütünlüğe, öteki anlamaya giden yoldur. Tıpkı hayat gibi: Bazen geriye bakıp geçmişti toplamak, bazen anı yaşamak gerekir.

Belki de matematiğin bize son mesajı şudur: Sonsuzluk, bir uç nokta değil, bir süreçtir. Pi Sayısı sonsuza kadar devam eder ama asla rastgele değildir, hele tesadüf hiç değildir. Her basamağı hesaplanabilir, ön görülebilir. Evren misali, belirsiz görünür ama asla düzensiz değildir. Biz, bu sonsuz dizinin sadece birkaç basamağıyız. Fakat o basamaklar olmadan, Pi tamamlanamaz.

Meral Bayar SAATÇI

1999 yılında Kerkük'te doğdu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Makine Mühendisliği yüksek lisans mezunudur.

「KÖKLERDEN GELECEĞE: AKADEMİ」

Nura Kenan MUSTAFA

Altayistik ve Dil İlişkileri Ekseninde Macarca Türkçe Bağları Üzerine Bir Değerlendirme

Giriş

Dil ilişkileri çalışmaları, çoğunlukla tarihsel dönemler, ses değişimleri ve ödünç sözcükler üzerinden ele alınmaktadır. Bununla birlikte dil temasları yalnızca fonetik

ya da morfolojik dönüşümlerle açıklanabilecek teknik olgular değildir; aynı zamanda toplumların tarihsel hareketliliğini, kültürel karşılaşmalarını ve kolektif hafızalarını yansıtan önemli göstergelerdir. Bu bağlamda Macarca ile Türkçe arasındaki tarihsel iliş-

kiler, Altayistik ve Türkoloji araştırmaları açısından dikkat çekici bir inceleme alanı oluşturmaktadır (Yılmaz, 2015).

Macarların tarihsel göç süreçleri boyunca çeşitli Türk topluluklarıyla kurdukları temaslar, dilsel etkileşimin çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Macarca ile Türkçe arasındaki bağlar kelime alışverişiyle sınırlı olmayıp tarih boyunca şekillenen kültürel etkileşimlerin de dilsel yansımalarını içermektedir. Bu çalışma, Emine Yılmaz'ın "Altayistik Bağlamında Macarca-Türkçe Dil İlişkileri" başlıklı çalışmasını merkeze alarak, söz konusu tarihsel etkileşimin dil bilimsel ve kültürel boyutlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Öte yandan dil teması kuramı açısından değerlendirildiğinde, ödünçleme tek başına sözcük transferi olarak anlaşılmamalıdır. Weinreich'e (1953) göre dil teması, iki ya da daha fazla dil topluluğunun uzun süreli etkileşimi sonucunda ses bilgisi, söz varlığı, biçim bilgisi ve anlam alanlarında gözlemlenebilen çok katmanlı bir dönüşüm sürecidir. Bu bağlamda Türkçe ile Macarca arasındaki tarihsel ilişkiler, etimolojik incelemelerin konusu olmaktan ziyade, kültürel temasın dil üzerindeki izlerini görünür kılan önemli bir örnek teşkil etmektedir. Altayistik çalışmalar da bu tür dil ilişkilerini karşılaştırmalı yöntemlerle inceleyerek, özellikle tarihî Türk lehçelerinin yeniden yapılandırılmasında kritik veriler sunmaktadır (Johanson, 1998; Róna-Tas & Berta, 2011).

Macarca-Türkçe Dil Temaslarının Tarihsel Katmanları

Yılmaz'a (2015) göre Macarcanın farklı dönemlerde farklı Türk dilleriyle üç temel dil ilişkisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki 5.-6. yüzyıllarda Bulgar/Çuvaş tipi Türk dilleriyle kurulan temastır. İkinci evre, Moğol istilasından sonra Kıpçak tipi Türk dilleriyle gerçekleşmiştir. Üçüncü evre ise Macarca-Osmanlı ilişkisi dönemini kapsamaktadır (s.287). Bu üçlü tasnif, dilsel etkileşimin yalnızca sözcük transferiyle açıklanamayacağını göstermektedir.

Bulgar-Çuvaş katmanı, Macarların Pannonya havzasına yerleşmeden önceki göçebe dönemlerini yansıtırken, Kıpçak katmanı Moğol istilasının neden olduğu nüfus hareketlerinin dil üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Osmanlı dönemi ise doğrudan siyasi, askerî ve kültürel temasların bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Macarcadaki Türkçe kökenli unsurlar, etimolojik veriler olmakla beraber; Türk topluluklarının Avrupa tarihindeki varlığını belgeleyen kültürel izlerdir. Bu yönüyle dil, tarihsel belleğin taşıyıcısı hâline gelmektedir (Róna-Tas, 1999).

Ugor-Türk Tartışması ve Bilimsel Kimlik Arayışı

Macarca-Türkçe ilişkileri bağlamında dikkat çeken önemli tartışmalardan biri, 19. yüzyılda Macar bilim çevrelerinde yaşanan ve literatürde "Ugor-Türk Savaşı" olarak adlandırılan teorik ayrışmadır. Tartışmanın merkezinde Macarcanın genetik akrabalığı meselesi yer almıştır (Ligeti, 1979).

Ármin Vámbéry, Macarcanın Türk dilleriyle akrabalığını savunurken; József Budenz, dilin Fin-Ugor ailesine ait olduğunu ileri sürmüştür. Günümüzde Budenz'in yaklaşımı daha geniş kabul görmektedir. Bununla birlikte söz konusu tartışma, Macar Türkolojisinin gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır (Berta, 1991).

Bu teorik ayrışma sadece filolojik bir tartışma olarak değerlendirilmemelidir. Zira aynı zamanda bir toplumun köken, aidiyet ve tarihsel kimlik arayışını da yansıtmaktadır. Bu nedenle Ugor-Türk tartışması, dil bilimsel olduğu kadar sosyokültürel bir karakter de taşımaktadır.

Macarca ve Eski Batı Türkçesinin İzleri

Macarca-Türkçe ilişkilerinin Türk dili tarihi açısından en önemli yönlerinden biri, Eski Batı Türkçesine dair sunduğu dolaylı verilerdir. Bulgar-Çuvaş grubuna ait yazılı kaynakların son derece sınırlı olması, bu alanın yeniden inşasını güçleştirmektedir (Tekin, 1988).

Bu noktada Macarca, Türk dili tarihi için kritik bir kaynak niteliği kazanmaktadır. Macarca'da korunan Türkçe kökenli sözcükler, artık doğrudan erişilemeyen dil katmanlarının yeniden değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır. Özellikle Batı Eski Türkçesinin tarihsel fonolojisi ve söz varlığının yeniden yapılandırılmasında bu veriler büyük önem taşımaktadır (Róna-Tas & Berta, 2011).

Başka bir ifadeyle Macar dilindeki Türkçe unsurlar, yalnızca ödünçleme örnekleri değil; kaybolmuş dil katmanlarının korunmuş izleridir. Bu yönüyle Macarca, Türk dili tarihi-

nin karanlıkta kalmış dönemlerine ışık tutan önemli bir arşiv işlevi görmektedir.

Dil, Hafıza ve Kültürel Süreklilik

Diller arasındaki ilişkiler hem dil bilimsel değişim süreçleri açısından hem kültürel sürekliliğin anlaşılması bakımından önem taşımaktadır. Tarih boyunca göçler, savaşlar ve siyasi dönüşümler toplumların coğrafi konumlarını değiştirmiş, ancak dilsel izler bu hareketliliğin kalıcı kayıtlarını muhafaza etmiştir.

Kültürel bellek çalışmaları açısından bakıldığında, dilsel unsurlar iletişimsel işlev taşıyan yapılar olmakla birlikte; geçmiş deneyimlerin, toplumsal travmaların ve kolektif aidiyet biçimlerinin taşıyıcılarıdır. Assmann'ın (2011) kültürel bellek yaklaşımı, toplumların geçmişi sadece yazılı tarih aracılığıyla değil, semboller, ritüeller ve dilsel kalıntılar üzerinden de muhafaza ettiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede Macarcada varlığını sürdüren Türkçe kökenli kelimeler, Türk-Macar etkileşiminin hafızasının izleri olarak da değerlendirilebilir. Dolayısıyla dil, burada arşivsel bir veri kümesi olmanın ötesinde, kültürler arası sürekliliği yansıtan, yaşayan bir bellek alanı hâline gelmektedir. Macarcanın içinde yaşayan Türkçe unsurlar, ortak tarihsel hafızanın somut göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Bu durum, dilin bir iletişim aracı olmakla birlikte geçmişin kültürel kodlarını taşıyan bir bellek alanı olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Macarca ile Türkçe arasındaki ilişkiler, dil temaslarının kültürel ve tarihsel boyut-

larını açık biçimde ortaya koymaktadır. Göçler, savaşlar, siyasi temaslar ve kültürel etkileşimler diller üzerinde kalıcı izler bırakmıştır. Bu bağlamda kelimelerin iletişim aracı olmanın yanında toplumların ortak geçmişini taşıyan tarihsel belgeler olduğunu söylemek mümkündür.

Bu bakımdan Emine Yılmaz'ın çalışması, Macarca-Türkçe ilişkilerinin Türk dili tarihi açısından önemini güçlü biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle Macarcada korunan Türkçe unsurlar, Eski Batı Türkçesinin anlaşılması bakımından dikkat çekici veriler sunmaktadır. Sonuç olarak dil incelemeleri, yalnızca kelimelerin kökenini araştırmakla kalmamakta; aynı zamanda toplumların ortak hafızasını ve tarihsel sürekliliğini görünür kılmaktadır.

Bu değerlendirme, Macarca-Türkçe dil ilişkilerinin tarihsel bir dil temasını gösterdiğini; aynı zamanda Türk dili araştırmalarında rekonstrüksiyon, kültürel bellek ve karşılaştırmalı filoloji gibi disiplinler arası alanlara da katkı sunduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle Eski Batı Türkçesine ilişkin doğru- dan yazılı kaynakların sınırlı olduğu düşünüldüğünde, Macarcada korunan Türkçe unsurların değeri daha da artmaktadır. Bu durum, dil temasının, tarihsel bilgi üreti-

mi açısından belirleyici bir epistemik araç olduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmaların, Macarca içindeki Türkçe unsurları dijital korpuslar ve karşılaştırmalı veri tabanları üzerinden incelemesi, alana yeni metodolojik açılımlar sağlayabilir.

Kaynakça

Assmann, J. (2011). *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge University Press.

Berta, Arpád (1991). *Nemeth Gyula A honfoglalo magyarsag kialakulasa*, [Yurt Tutan Macarlığın Kuruluşu]. Genişletilmiş ve gözden geçirilmiş ikinci baskı. Haz. Arpad Berta. Budapest: Akademiai Kiado.

Johanson, L. (1998). The history of Turkic. In L. Johanson & É. Á. Csató (Eds.), *The Turkic languages* (pp. 81-125). Routledge.

Ligeti, L. (1979). *A magyar nyelv torok kapcsolatai es ami korulottuk van*. 2. Budapest: Körosi Csoma Tarsasag-Magyar Tudomanyos Akademia Konyvtara.

Róna-Tas, A. (1999). *Hungarians and Europe in the Early Middle Ages. An Introduction to Early Hungarian History*. Budapest-New York: CEU Press..

Róna-Tas, A., & Berta, Á. (2011). *West Old Turkic. Turkic Loanwords in Hungarian 1-2*, Wiesbaden: Harrassowitz.

Tekin, T. (1988). *Volga Bulgar kitabeleri ve Volga Bulgarcasi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Weinreich, U. (1953). *Languages in contact: Findings and problems*. Linguistic Circle of New York.

Yılmaz, E. (2015). Altayistik bağlamında Macarca-Türkçe dil ilişkileri. *Bilig*, 74, 287-308.

Nura Kenan MUSTAFA

2002 yılında Kerkük'te doğmuştur. Kerkük Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı mezunudur. Şu an Çukurova Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir.

「KÖKLERDEN GELECEĞE: AKADEMİ」

Nuray KAYACI

Vijilantizm ve Şiddet

Vijilantizm, günümüzün giderek görünür hâle gelen şiddet türlerinden biri olmakla birlikte, özünde yazılı hukuk normlarının henüz kurumsallaşmadığı dönemlerde “cezalandırma” amacıyla başvurulmuş şiddet biçimleriyle benzerlik göstermektedir. Kavram, Latince kökenli vigil sözcüğünden türemiş olup “uyanık”, “tetikte” ve “gözcü” anlamlarını taşımaktadır (Can, 2021, s. 130). Bu bağlamda viji-

lantizm, bireylerin ya da grupların tetikte olma ve müdahale etme motivasyonu ile gerçekleştirdikleri, hukuk dışı cezalandırıcı şiddet eylemlerini ifade etmektedir.

Söz konusu şiddet türü, modern hukuk sistemlerinin varlığına rağmen son yıllarda artış eğilimi göstermektedir. Bunun temel nedeni, belirli bireylerin veya sosyal grupların, mevcut hukuk düzeninin adaleti tesis etme konusunda yetersiz kaldığına

inanmasıdır. Bu durumda kişiler, suç olarak değerlendirdikleri bir eylemi, yine kendi değer yargıları ve bakış açıları doğrultusunda cezalandırarak adaleti sağlamayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla vijilantizm, hukukun yerine geçmeye çalışan alternatif bir cezalandırma pratiği olarak değerlendirilebilir.

Vijilantizm genel olarak üç başlık altında incelenmektedir. İlk tür, suç işleyen bir kişinin başka bir kişi tarafından engellenmesi veya durdurulmasını kapsamaktadır. Örneğin, kamu malına zarar vermeye çalışan bir bireyin fiziksel müdahale ile durdurulması bu kapsamdadır. Bu türde temel amaç suçu önlemek olsa da genellikle daha sınırlı zarar doğuran şiddet eylemleri söz konusudur.

İkinci tür vijilantizm ise belirli bir sosyal grubun, başka bir sosyal grubun davranışlarını suç olarak değerlendirerek uyguladığı şiddeti ifade etmektedir. Bu şiddet, kimi zaman planlı ve örgütlü biçimde, kimi zaman ise ani toplumsal tepkiler şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Mesela, spor karşılaşmasında hile yapıldığı iddiasıyla bir takımın taraftarlarının karşı tarafa saldırması bu tür kapsamında değerlendirilebilir.

Üçüncü tür vijilantizm, belirli sosyal grupların üst düzey yöneticilere ya da

siyasal otoritelere karşı uyguladıkları şiddet eylemlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda darbe girişimleri örnek olarak gösterilebilir (Tuğcu, 2025, s. 546). Görüldüğü üzere birinci türde amaç suçun önlenmesi iken, ikinci ve üçüncü türlerde esas amaç çoğu zaman düzeni yeniden kurmak veya kontrolü ele geçirmektir. Bu durumun en önemli sonucu ise hedef alınan eylemle doğrudan ilişkisi olmayan bireylerin de zarar görebilmesidir.

Sonuç olarak vijilantizm; suçu cezalandırmak, toplumsal düzeni yeniden tesis etmek veya kontrolü sağlamak amacıyla başvuru hukuk dışı şiddet eylemleri olarak tanımlanabilir. Burada dikkat edilmesi gereken temel husus, uygulanan cezalandırma yönteminin modern ceza anlayışından ziyade klasik ceza modeline dayanmasıdır. Oysa insancıl hukuk anlayışını benimseyen bir sistem, cezanın amacının sadece ıstırap vermek değil; toplumsal sulhu sağlamak ve caydırıcılık oluşturmak olması gerektiğini kabul eder. Bu nedenle vijilantizm, adalet arayışı ile meşruiyet sorunu arasındaki gerilimi somutlaştıran önemli bir toplumsal olgu olarak değerlendirilebilir.

Nuray KAYACI

2000 yılında Kerkük'te doğdu.
Lisans eğitimini Kerkük Üniversitesi
Hukuk Fakültesi'nde, yüksek
lisansını Eskişehir Anadolu
Üniversitesi'nde tamamlamıştır.

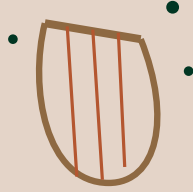
Dizenin, ritmin ve imgenin imbiğinden
süzülen duygusal coğrafya.

Kökler Dergisi

5. BÖLÜM

Köklerden Şiirler

「KÖKLERDEN ŞİİRLER」

ANSAR KAYACI
Göz Kırıkları

Bu şehrin kırık kalemi olmak istedim yıllar önce

Ne saf ne de çocuksu bir hayaldi bu.
Cebim nasıl doluydu, anlatamam;
Hele yüreğimdekileri hiç saymıyorum.

Unuttum bütün şiirlerimi;
Bir mısraya kurban gittim.

Bu şehrin eski bir yazarı olmak istedim yıllar önce

Korkusuzca yazabilmekti hayalim.
Göz kırıklarını çok iyi bildiğimden sustum.
Vatanım şehit düştüğü gün,
İdam ettim bütün yazılarımı.

Bu şehrin ünlü bir ressamı olmak istedim yıllar önce

İlkokulda çizdiğim bir resimdi sadece.
Aklımdan geçenler tuvale düşünce
Boyamaktan vazgeçtim.
Ne hayatın mavisine hükmüm vardı,
Ne renklere söz geçirmeye...

Ve ben bu şehirde hiçbir şey olamadan
Göçüp gideceğim bir gün.

Sana şiirlerim,
Sevdiklerime yazdıklarım,
İnsanlara resmim kalacak o gün.

Ansar KAYACI

1995 yılında Kerkük'te doğdu.
Kuzey Teknik Üniversitesi Yakıt
ve Enerji Mühendisliği bölümü
mezunudur. Şu anda sunucu ve
radyocudur.

「KÖKLERDEN ŞİİRLER」

ESEN KUTUP GirdÂb

Ervâh çıkar, geriye kalır kafes,
Mutluluk aradın, çok ettin heves.
Hudâ'ya güven, çekmezsın esef;
Cihan ne ki-üç günlük nefes.

Bak alâmet, yaklaşır kıyamet,
Versin Mevlâ'm cümlemize hidayet.
Gulâm konuşur lisân-ı siyaset,
Âdemoğlu, yetmedi mi cehalet?

Nutk etme her duyduğun rivayet,
Beyzâr derler, başlar rekâbet.
Akabinde zuhûr eder hasâdet,
Âkil ol, bulsun seni selâmet.

Geceyi namazla eyle vahdet,
Kur'andır enîsin, dosta ne hacet.
Masdukat ok gibi bulur isâbet,
Ashâb-ı ahyâr ile eyle ibadet.

Haysiyetin için yaşa; bu şehâmet,
Mümin sıfatıdır göster kerâmet.
Yüzde değil, fuâddadır saadet;
Mazlûma eziyet midir adâlet?

Esen KUTUP

2001 yılında Kerkük'te doğdu.
Halen Kerkük Üniversitesi
Veterinerlik Bölümü 5. Sınıf
öğrencisidir.

[KÖKLERDEN ŞİİRLER]

HANİN AHMET PAMUK

AYNALI CAMLARIN YANKISI

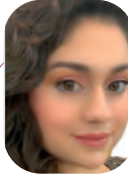

Pek çok yazarız
Pek az yayarız
Kağıdı merhem eder
Her yarayı sararız

Merhem olan pencere
Bakan erer her yere
Fikir eğer varsa bir
Hem merhem, hem pencere

Aynadır aynı zamanda
Vicdan yanar yazanda
Kusuru görmez insan
Göze batar bakanda

Dur! Der içten bir ses
Nefsinin sesini kes
Bu dünyada fanisin
Doğru yönde ol da es

Hanin Ahmet PAMUK

2002 yılında Kerkük'te doğdu.
Kerkük Üniversitesi Tıp Fakóltesi
6. sınıf öğrencisidir. Müzikle
ilgilenmektedir.

「KÖKLERDEN ŞİİRLER」

MEHMET BEYATLI

İNTİZAR

Göze alıyorum asumanda
Parlayan okları,
Ufukları örten sisi.

Sen hâlâ ayakta
Yorulmadın mı?

Teselliyle yoğrulmuş bir ruhu
Ne fırtına
Ne başka bir felaket
Yıpratabilir artık.

Coşan hisleri
Yalnız sensizlik kırar.

Asıl afet sensizliktir,
Karanlık gecelerin zehri.

Kim bekler ayın doğuşunu,
Kim özler eski bir seheri?

Aşk izler mi kırıışıkları,
Saçlara düşen akları?

Bir gün açılır mı yeniden
Ayazın örttüğü yollar?

Cehennem sıcaklarında bile,
Bir lale gibi doruklarda,
Sessizce mana verirsin
Uzaklarda bekleyene.

Mehmet BEYATLI

2002 yılında Kerkük'te doğdu.
Halen Kerkük Üniversitesi Tıp
Fakültesi 6. sınıf öğrencisidir.

Serbest düşüncenin, içsel
yolculukların ve özgün bakış
açılarının durağı.

Kökler Dergisi

6. BÖLÜM

Köklerden Denemeler

[KÖKLERDEN DENEMELER]

Aslı KÜZECİOĞLU

Dikkate Değer Şeyler

Yaşamımızı sürdürmek için en büyük ihtiyacımız, oksijen ve beslenmeden sonra ilhamdır. Bize ilham veren her şey de harekete geçmemizi sağlar. Kişi harekete geçtiği zaman, içindeki yaratıcılığı besler. Böylelikle yaşantımız şekillenir. Ne var ki bazı zamanlar, kan dolaşımımızı bozan virüslerle karşılaşırız. İşte bu noktada bedenimizin bütün ahengi bozulur.

Başımızı yasladığımız o bembeyaz ve yumuşak ilham bulutu birdenbire dağılarak yerini gri ve yoğun bir karamsarlığa bırakır. İçinde yığınla bulanık düşünce barındıran bu karamsarlık, yüreğimizdeki saydam kentimizde ürkünç şimşekler çaktırır. Devamında da sakin sokaklarımıza karmaşık hislerini yağdırır. Bu öyle bir sağanak yağıştır ki başı-

nızı pencereden çıkarmayı bırakın, camı dahi açamazsınız. İşte zihnimizdeki bu amansız hava muhalefeti, aslında dikkat bozukluğunun ta kendisidir. Kimine göre uyku ve beslenme düzensizliğinin, kimine göre kaygı ve stresin, kimine göre ise kişinin kendi içinde çözemediği sorunların getirisi. Neticede, içimizdeki o dingin ritmi kökten sarsar.

Biraz önce içimizde usulca filizlenen ilham, dikkatimizin paramparça olduğu zamanlarda sessizce solmaya başlar. Bizi saatlerce başka diyarlara götüren kitaplar, sıradan cümle yığınları gibi görünür. Bu bir nevi, baharın taşıdığı o tanıdık rüzgârın kulaklarımızda uğultuya dönüşmesi gibidir: Dehşet dolu, puslu ve boğuk... Sanki zihnimizin üzerine çöken o yoğun perde, hayatın bütün renklerini birer birer siler. Bir düşünceye tam tutunacakken başka bir düşünce omzumuzdan çekştirir bizi. Gözlerimiz tek bir noktaya zincirlenir. Biz o boşlukta yalnızca düşüncelerimizin dağılışını seyretmeyiz, içimizdeki ışığın sönmesiyle oluşan uçsuz bucaksız boşlukla da yüzleşiriz. Zihnimizin içinde durmadan kapı değiştiren bir yolcuya dönüşürüz âdeta.

Konsantrasyon, hayatımızın her alanında verimlilik ve başarı için temel bir beceridir. Bir uğraşa odaklandığımızda dünyayla bağımız kesilir ve ilhamın bizi

götürdüğü boyuta büyüğü bir yolculuk yaparız. Bu ilham bize bazen bir kitapta okuduğumuz cümleden, bazen de rüzgârın yaydığı bahar kokusundan gelir. Efsunlanmış gibi kendimizi teslim ettiğimiz bu kıvılcım, içimizde coşarak alevlenir. İşte biz ilhamın hülyasına kapılmış giderken sanki görünmez bir el, masamızın üzerindeki her şeyi tek hareketle darmadağın eder. Olduğumuz yerde kalır, gözlerimizi sabit bir noktaya diker ve uzaklara dalarız. Dikkat bozukluğunun sinsî kuvveti, bizi devasa bir boşluğun derinine iter. Artık bütün odağımız, odaklanamamaktır. Tabii bu durum öz güvenimizi ve motivasyonumuzu da olumsuz yönde etkiler. Bütün bunlar yetmezmiş gibi unutkanlık, dağınıklık, üşengeçlik ve zaman yönetiminde yaşanan zorluklar da yakamızı bırakmaz. Anlayacağınız odaklanma sorunu, koca bir günü gölgeleyebilir.

Sonuç olarak dikkat bozukluğu, bir bakıma kelebek etkisi yaratarak hem ilişkilerimizde hem de çalışmalarımızda bize köstek olur. Bu durum; düzenli uyku, sağlıklı beslenme, egzersiz ve bilinçli dikkat çalışmalarıyla büyük ölçüde yönetilebilir. Bunların yanı sıra, dikkatimizi dağıtan asıl mesele, kendi iç dünyamızda sıkışıp kalan duygularımız olabilir. Yani hasta değiliz, canımız biraz sıkın o kadar...

Not: "Yazarın öz geçmiş bilgisi 55. sayfada yer almaktadır."

[KÖKLERDEN DENEMELER]

Hasan YAZAROĞLU

İnanmanın Derin Anatomisi

İnsan hayatı boyunca birçok insanla karşılaşır. Kimileri hayatımıza kısa bir süreliğine uğrar, kimileri ise yıllarca bizimle yürür. Bazıları güzel anılar bırakır, bazıları da unutulmayacak izler. Fakat zaman geçtikçe fark ettiğim bir şey var: Bir insanın sizi sevip sevmediğini anlamanın en açık yollarından biri, hayallerinin karşısındaki tavrına bakmaktır.

Çünkü sevgi çoğu zaman yalnızca güzel sözlerden ibaret değildir. İnsan sevildiğini bazen bir bakışta,

bazen bir cümlede hissedebilir; fakat asıl mesele, kendisinin bile şüphe ettiği bir anda ona inanmaya devam eden birinin varlığıdır. Birçok kişi iyi günlerde yanınızda olabilir. Asıl fark, yol uzadığında, şartlar ağırlaştığında ve insan kendi gücünden kuşku duymaya başladığında ortaya çıkar.

Birini sevmek, onun hayatını uzaktan izlemek değildir. Kurduğu hayallere saygı duymaktır. Başarmak istediği şeyleri küçümsememektir. Düş-

tüğünde elinden tutmak kadar, yürümek istediğinde önünü açabilmektir. Çünkü insan bazen bir öğütten çok, kendisine duyulan güvene ihtiyaç duyar. Zira bütün mesele, bir kişinin dahi olsa size inanmasıdır.

Sanırım burada sıkça yanılıyorz. Eleştirmekle destek olmayı birbirine karıştırıyoruz. Oysa sürekli eksik tarafları gösterilen bir insan, zamanla kendinden uzaklaşmaya başlar. Elbette gelişmek için hatalarımızı görmek gerekir; fakat insan sadece eksiklerinden ibaret değildir. Onun hayalleri, çabaları, korkuları ve umutları da vardır. Destek olmak biraz da bunları görebilmektir.

Okuduğum bir kitapta altını çizdiğim bir düşünce uzun zamandır aklımda yer ediyor: Sevmek, sevdiğimiz şeyin büyümesi ve yaşaması için gösterdiğimiz etkin ilgidir. Bu cümleyi okuduğumda sevgiye dair birçok şeyi yeniden düşündüm. Çünkü çoğu zaman sevgiyi bir duygu olarak konuşuyoruz. Oysa sevgi hissedilen bir şey olmasının yanı sıra emek verilen bir şeydir. Bir insanın gelişimine katkı sunmak, onun sevincini paylaşmak, zor zamanlarında yanında durmak ve bazen kendisinin göremediği güzellikleri ona gösterebilmektir.

Belki de bu yüzden doğru insanlarla kurulan bağlar insana yük olmaz. Sürekli kendinizi açıklamak zorunda kalmadığınız; olduğunuz gibi kabul edildiğiniz, hayallerinizin küçümsemediği ilişkilerde daha rahat nefes alırsınız. Çünkü sevgi insanı daraltan değil, genişleten bir şey olmalıdır. Kişiyi kendinden uzaklaştıran değil, özüne yaklaştıran...

Bugün dönüp baktığımda hayatımda iz bırakan insanların ortak bir özelliği olduğunu görüyorum. Onlar beni değiştirmeye çalışan insanlar değildi. Aksine, kendi yolumu bulabilmem için bana alan açanlardı. Bazen bir cümleleriyle, bazen sessizce yanımda durarak, bazen de benim göremediğim bir ihtimale benden önce inanarak...

Kişi bir zaman, hayatın bütün cevaplarını bulduğu için değil yeniden merak edebildiği için değişir. Uzun süre kapalı kalan bazı kişiler sessizce aralanır. Günlük hayatın içinde sıradan görünen bir sohbet, beklenmedik bir samimiyet ya da insanın içini sebepsiz yere gülümseten küçük bir ayrıntı, kalbin hâlâ yeni şeylere açık olduğunu hatırlatır. Belki de umut tam olarak böyle bir şeydir; büyük sözlerle değil, bireyin içinde yeniden yer bulan küçük bir heyecanla gelir.

Kim bilir, sevginin en güzel tarafı budur belki. Birini kurtarmaya çalışmak yerine, onunla birlikte yürüyebilmektir. Hayatın yükünü tek başına taşımadığını hissettirebilmek, yorulduğunda yanında olmak, sevincini gerçekten paylaşabilmek... Neticede insan hayatında birçok kişi tarafından sevelebilir.

Fakat kendisine gerçekten inanılan anları kolay kolay unutmaz. Ve galiba kişiyi değiştiren de tam olarak budur:

Bazen bir cümle.

Bazen bir güven duygusu.

Bazen de hayallerine kendinden önce inanan biri.

Hasan YAZAROĞLU

Kerküklü olup üniversite eğitimi Türkiye'nin başkenti Ankara'da Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon bölümünde tamamlayarak mezun olmuştur.

[KÖKLERDEN DENEMELER]

Meral Bayar SAATÇİ Kalemin Hükmü

Hayatta bazı şeyler vardır; biz onları kontrol ettiğimizi zannetsek de çoğu zaman onlar bizi yönlendirir. Üstelik bu durum herkes için aynı değildir. Kimi insan duygularının peşinden gider, kimi mantığının çizdiği sınırlar içinde yaşamayı seçer. “Kontrol etmek” kavramı çoğu zaman baskı ve kısıtlanma çağrışımı yapsa da bazen bunun tam tersi de mümkündür. İnsanı dönüştüren, olgunlaştıran ve hatta iyileştiren bir kontrol biçimi de vardır: Yazmak.

Yazar bazen herhangi bir konu belirlemeden kalemini kâğıtla buluşturur. Tıpkı bu yazıyı yazarken yaptığım gibi... İşte böyle anlarda kalem, sahibine hükmetmeye başlar. Kelimeler, duygular ve düşünceler; bilinçli bir çabanın ötesinde, kendiliğinden kâğıda dökülür. İnsan yazdıkça sadece cümle kurmaz; kendi düşüncelerinin izini de sürer. Belki en samimi yazılar, kelimele- rin iradenin önüne geçtiği anlardır. Çünkü

onlar daha sahici, daha çıplak ve daha gerçektir. Tıpkı hayat gibi...

Hepimizin gerçekleştirmek istediği sayısız hayali vardır. Fakat bazen bir dileğin gerçekleşmesi, bizi bambaşka yolların eşiğine getirir. Mesela ev sahibi olmayı hayal eden bir insan, muradına erdiğinde kendini ağır sorumlulukların içinde bulabilir. Sonrasında gelişen birçok şey, artık kendi kontrolünün dışına taşar. Ne var ki tam da bu süreçte birey, dayanma gücünü ve içindeki gizli potansiyeli keşfeder. Güzel şeylerin beraberinde getirdiği zorluklar, gün gelir insana şöyle dedirtir: "Meğer ne kadar güçlüyümüşüm." Önemli olan bazen yalnızca yola çıkabilmek ve arzulanan şeye cesaretle uzanabilmektir.

Ben de konusu baştan belirlenmemiş bu yazıyı kaleme alırken hem yazma arzusunun peşinden gidiyor hem de kendi yazı gücümü keşfediyorum. Bu yolculuktaki en sadık yol arkadaşlarım ise kitaplar. Bir yazarın kalemi, okuduklarıyla beslenir. Kütüphane ne kadar doluyorsa zihnin ufku ve kalemin imkânları da o kadar genişler.

Ancak okumak bilgi biriktirmekten ibaret değildir. Her kitap, zihinde yeni bir pencere aralar. Kimi zaman yıllardır doğru bildiğimiz bir düşünceyi sorgulatır, kimi zaman bize hiç tanımadığımız bir insanın duygularını hissettirir. Bu yüz-

den kitaplar kelime öğretmekle kalmaz, insana bakış açısı kazandırır. Yazının derinliği de biraz buradan doğar. Zira kişi ne kadar çok hayata tanık olursa kendi hayatını o kadar gerçekçi anlatabilir.

Yazmak ise bütün bu birikimin sessizce dışarı taşmasıdır. Bir gün gelir, okunan satırlar fark ettirmeden insanın cümlelerine dönüşür. Kalem elde tutulan bir araç olmaktan çıkarak insanın iç dünyasını tercüme eden bir dosta dönüşür. O anda yazar, okurdan çok kendine seslenir.

Belki de bu yüzden yazmak, insanın kendini kontrol etme çabasından çok, kendini tanıma yolculuğudur. Çünkü insan ancak düşüncelerini kâğıda döktüğünde hangi korkulara sahip olduğunu, hangi hayallerin peşinden koştuğunu ve hangi duyguların onu yönlendirdiğini fark eder. Yazı, insanın aynasıdır. Kimi zaman gösterdikleri hoşumuza gitmez, fakat gerçeği en yalın hâliyle önümüze koyar.

Hayatın bizi sürüklediğini düşündüğümüz anlarda bile elimizde kalan bir özgürlük vardır: düşünmek, okumak ve yazmak. Belki her şeyi kontrol edemeyiz; fakat yaşadıklarımızı nasıl anlamlandıracığımıza biz karar veririz. Bazen tek bir cümle bile, insanın kendi hayatına yeniden yön verebilmesi için yeterlidir.

Not: "Yazarın öz geçmiş bilgisi 63. sayfada yer almaktadır."

「KÖKLERDEN DENEMELER」

Melek BEYATLI

Rüzgârın Adını Taşıyan Şehir

Haritalar çizilmeden önceydi.

İnsanlar henüz sınırlar koymamışken, toprak kendi adını kendi seçerdi. Tuzhurmatu da öyle bir yerdi. İsmi bir defterden değil, rüzgârdan almıştı.

Ben bunu dedemden öğrendim. Aksu Mahallesi'ndeki evimizin avlusunda, akşa-

müstleri dedem yere çömelirdi. Toprağı avucuna alır, parmaklarının arasında ezer, uzun uzun bakardı.

“Bak,” derdi, “bu toprak susmaz. Sadece bekler.”

O zamanlar bu sözlerin ağırlığını bilmezdim.

Sonra bir ev eksilir.

Bir isim susar.

Bir sandalye boş kalır.

Fakat şehir eksilmez.

Nitekim Tuzhurmatu yıkılmayı öğrenmemiştir.

Bölünmüştür belki; duvarlarla, bariyerlerle, yasaklarla.

Yine de insanlar birbirine giden yolları hep bulmuştur.

Bazen bir hoyratla.

Kimi zaman bir bakışta.

Çoğunlukla yalnız ve aynı sessizlikte.

Bugün dahi duvarlarda izler var. İnsanlar

onlara kurşun izi diyor. Ben başka türlü görüyorum oysa. Unutulmamak için duvara bırakılmış işaretler gibiler.

Bu şehir acıyı taşımayı öğrendiyse de acının kendisine dönüşmedi. Şimdi bu sokaklardan geçerken adımlarımı yavaşlatıyorum. Çünkü burada toprak hâlâ beni dinliyor.

Ve eğer bir gün Tuzhurmatu anlatılacaksa bir kahramanın hikâyesiyle değil, bir toprağın sabrıyla anlatılmalı.

Dedemin sözünün ne anlama geldiğini yeni yeni tam olarak anlıyorum:

Bu toprak susmamıştı. Sadece beklemişti. Bu şehir bir masal değildir. Bu şehir, masalları hayatta tutan yerdir.

Melek BEYATLI

Melek BEYATLI, 2001 yılında Tuzhurmatu ilçesinde doğmuştur. 2023 yılında bölüm birincisi olarak Kerkük Üniversitesi Türkçe bölümünden mezun olmuştur. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır.

Kökler Dergisi

7. BÖLÜM

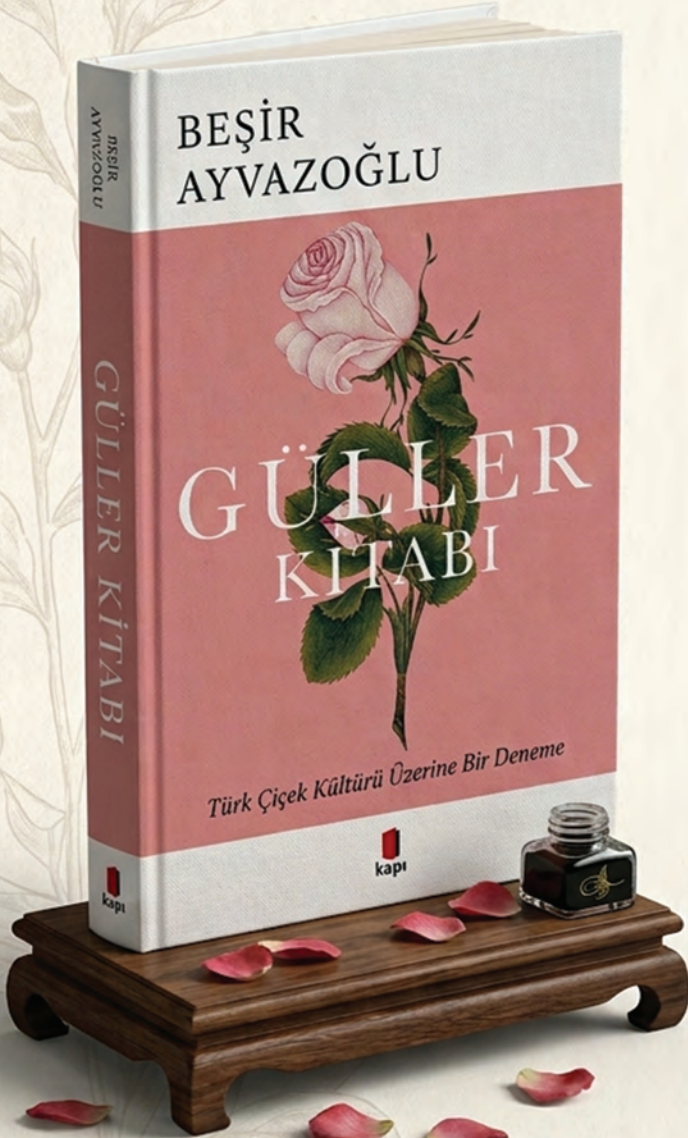
Köklerin İzinde: Kitaplık

Yeni çıkan eserler, klasik tahlilleri
ve edebiyat dünyasından okuma
önerileri.

GÜLLER

NUHA RESUL KURECİ

Beşir Ayvazoğlu'nun *Güller Kitabı: Türk Çiçek Kültürü Üzerine Bir Deneme* adlı eseri, Türk kültüründe çiçeklerin, özellikle de gülün, yüzyıllar boyunca kazandığı estetik, sembolik ve kültürel anlam dünyasını ele alan önemli bir çalışmadır. Yazar, bu kitapta Türk kültürü ve edebiyatında asırlar öncesine uzanan çiçek medeniyetine dair dikkat çekici tespitlerde bulunur; çiçeklerin renkleri, adları, yetiştikleri dönemler ve coğrafi özellikleri üzerinden zengin bir kültürel manzara sunar.

Ayvazoğlu, kitabı yazma serüveninin başlangıcını ilginç bir anekdotla açıklar. Tanınmayan bir şaire ait şiir kitabını edinmesi, bu eserin çıkış noktasını oluşturur. Şiirlerde kullanılan çiçek adları “Ana Kokusu, Kan Damlası, Aslan Ağzı, Kartopu, Ebegümeci, Hanımeli, Anasına Babasına Pay Veren...” yazarın dikkatini çeker ve çiçeklerin etrafında örülen kültürel hafızayı araştırma fikrini doğurur. Zamanla bu merak, yalnızca çiçeklerin değil; gül yetiştiriciliğinin, bahçe kültürünün ve estetik anlayışın da Türk kültüründe başlı başına bir gelenek oluşturduğunu ortaya koyar. Öyle ki bu gelenek, dünya milletlerine âdeta “Bunu en iyi Türkler yapar.” dedirtecek ölçüde güçlü bir medeniyet birikimine dönüşmüştür.

Eser yedi bölümden oluşmaktadır: Yerleşik hayata geçen Türklerde gülün kazandığı anlamdan başlayarak Lale Devri’ne, Türk-İslam medeniyetinden eski ve yeni Türk edebiyatına kadar geniş bir çerçevede değerlendirmeler yapılır. Ayvazoğlu, araştırma sürecini “Esasen daha çok çiçeklerin etrafında oluşmuş kültürle ilgileniyorum.” sözleriyle özetler. Bu yaklaşım, eserin sadece botanik bir çalışma olmadığını; kültür, sanat ve edebiyat tarihi incelemesi olduğunu açıkça gösterir.

Çiçekler arasında gülün ayrıcalıklı ve şerefli bir yere sahip olduğu vurgulanır. Gül, tek başına baharı temsil eder; çemen ülkesinin sultanı olarak tahayyül edilir. Ayvazoğlu’na göre gül, ilahî güzelliği ve ihtişamı en mükemmel biçimde yansıttığı için, aşk ve iştiağ içindeki ruhun sembolü olan bülbül tarafından sevilmiştir ve daima sevinecektir. Bunun yanı sıra gül, bezeme sanatlarında da geniş bir kullanım alanına sahiptir. Taş oymacılığı, çini, seramik, duvar resimleri, kumaşlar, kitap ciltleri ve tezhip sanatında stilize edilmiş gül motifleri, bu estetik sürekliliğin somut örnekleri olarak karşımıza çıkar.

Türk kültüründe bahar mevsimi dahi çiçeklerden bağımsız düşünülemez. Bahariyyeler, Osmanlı ordusunun sefere çıkış zamanları ve mevsimsel ritüeller, baharın kültürel karşılığını oluşturur. Bu

bağlamda bahçeler de Türk evlerinin vazgeçilmez unsurlarından biri hâline gelmiştir. Mermer havuzlar, fiskiyeler, selsebiller ve ağızdan su akan aslan figürleriyle süslenen bahçeler, birer yaşam alanı olmanın ötesinde, estetik zevkin de göstergesi olmuştur.

Çiçeklerin Türk edebiyatındaki yeri bahariyyelerle sınırlı değildir. Pek çok şair, eserlerine bağ, bostan ve bahçe çağrışımlı adlar vermiştir. *Gül-ü Bülbül*, *Gülşen-i Râz*, *Gülşen-i Şuara*, *Gülşen-i Aşk*, *Gülşen-i Enver* ve *Gülzâr-ı Sevak* gibi eser adları bu eğilimin önemli örnekleridir. Türk musikisinde de çiçek estetiğinin izleri görülür; Güldeste, Gülizar ve Gonca-i Rana gibi makam adları, çiçeklerin musiki dünyasındaki yansımalarını ortaya koyar.

Kitapta, çiçekler arasında ayrı bir yere sahip olan *lale* de geniş biçimde ele alınır. Usul erkân bilmez oluşuyla birlikte utangaçlık ve çekingenliğin sembolü olarak görülen *lale*, Türk kültürünün önemli estetik simgelerindendir. *Lale* kültürünün Anadolu’ya Türklerle birlikte girdiği ve bu nedenle dönemin mimarî eserlerinde *lale* motiflerine sıkça rastlandığı ifade edilir.

Ayvazoğlu ayrıca çiçek meraklısı şahsiyetlerden ve çiçek yetiştiriciliğini hayatının merkezine alan insanlardan söz eder. Osmanlı döneminde çiçek yetiştiriciliği için özel bütçeler ayrılması, bu uğraşın ne denli kurumsallaştığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Eserde çiçek adlarının edebiyattaki anlam katmanları da ayrıntılı biçimde incelenir. *Sümbül*, *süsen*, *zambak* ve *nilüfer* gibi çiçekler, edebî metinlerde âdeta farklı karakterlere bürünerek okuyucunun karşısına çıkar; kimi zaman zarafeti, kimi zaman aşkı, kimi zaman da melankoliyi temsil eder.

Ne var ki bu köklü çiçek kültürünün XIX. yüzyıla kadar güçlü biçimde sürdüğü, sonrasında ise giderek zayıfladığı anlaşılmaktadır. *Güller Kitabı*, Ayvazoğlu’nun ifadesiyle, bir kültürün etrafında şekillenen medeniyet tasavvurunu anlatan bir eserdir. Kitap,

Türklerin çiçekler ve bahçelerle kurduğu ilişkinin estetik bir beğeni olmakla beraber; bir yaşam biçimi, bir medeniyet dili ve kültürel hafıza alanı olduğunu ortaya koyar.

Eserde bilimsel bilgi ve tarihsel gerçeklerin yanı sıra güller etrafında şekillenen masallar, efsaneler ve rivayetlere de yer verilir. Bu anlatılar, meselenin romantik yönünü güçlendirir. Sonuç olarak Ayvazoğlu'nun eseri, Doğu ve Batı dünyasının da kabul ettiği bir gerçeği hatırlatır: Güller, çiçekler, bahçeler, çiçek yetiştiriciliği ve bu estetik dünyanın ticareti, bir dönem Türk medeniyetinin en güçlü temsil alanlarından biri olmuştur.

Eleştirel açıdan değerlendirildiğinde *Güller Kitabı*, Beşir Ayvazoğlu'nun güçlü kültürel hafızası, geniş kaynak bilgisi ve disiplinlerarası yaklaşımı sayesinde Türk kültür tarihine önemli katkılar sunan bir eser olarak öne çıkmaktadır. Kitabın en belirgin özelliği, çiçekleri yalnızca botanik bir unsur olarak

değil; edebiyat, mimari, musiki ve gündelik yaşamla ilişkili çok katmanlı kültürel göstergeler şeklinde ele alabilmesidir. Özellikle klasik Türk edebiyatı ile sanat tarihini bir arada değerlendirmesi, esere bütüncül bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bununla birlikte, eserin yer yer akademik inceleme ile deneme türü arasında gidip gelen anlatım yapısı, sistematik bir sınıflandırma arayan okurlar için dağınık bir izlenim oluşturabilmektedir. Ayrıca XIX. yüzyıl sonrasında çiçek kültüründeki dönüşüm ve modernleşmenin etkileri daha derinlikli ele alınabilirdi. Buna rağmen *Güller Kitabı*, Türk estetik dünyasının çiçekler etrafında nasıl şekillendiğini göstermesi bakımından hem araştırmacılar hem de kültür tarihi meraklıları için kıymetli ve ufuk açıcı bir başvuru eseri olma niteliğini korumaktadır.

Kaynak: Ayvazoğlu, B. (2026). *Güller*. (19. Basım). Kapı.

Nuha Resul KURECİ

2003 yılında Erbil'de doğmuştur. Selahaddin Üniversitesi Diller Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olmuştur. Şu an Hacettepe Üniversitesi'nde Eski Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans yapmaktadır.

NOTLARIM

Handwriting practice lines consisting of horizontal dotted lines on a light gray background. A large, faint, stylized orange watermark of a branch with leaves is visible across the center of the page.

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page. A large, faint, stylized watermark of a tree or branch is visible in the background, extending from the left side towards the right.

Kökler

Bu sayıda Kökler, okurunu şiirin, hikâyenin ve düşüncenin izinde; hafızanın derin katmanlarına uzanan çok yönlü bir yolculuğa davet ediyor. Türkmeneli'nin kadim sesinden Kerkük'ün hoyratlarına, bireysel hafızadan kolektif belleğe uzanan metinler; aidiyet, göç, kültürel süreklilik ve insan ruhunun direnç noktalarını yeniden düşünmeye çağırıyor.

Şiirlerimizde vatan hasretinin ve dil sevgisinin yankısını; hikâyelerimizde kayıp, arayış ve dönüşümün izlerini bulacaksınız. Deneme ve akademi bölümlerimiz, çağın meselelerine eleştirel bir dikkatle yaklaşırken; kültürün sadece korunacak değil, derinleşip zenginleşerek yeniden üretilecek canlı bir miras olduğunu hatırlatıyor.

Bu sayının öne çıkan duraklarından biri, usta sanatçı Yavuz İmsel ile gerçekleştirdiğimiz kapsamlı söyleşi. Altmış yıllık hasretin ardından memleketine dönen bir sanatçının sesi, sanatın hafıza ve kimlik inşasındaki yerini güçlü biçimde ortaya koyuyor. Kitaplık bölümümüzde ise Beşir Ayvazoğlu'nun Güller eseri üzerinden Türk estetik dünyasının incelikli katmanlarını keşfe çıkıyoruz.

Köklerden göklere yükselen bu sese kulak verin. Belki bu sayfalarda, kendi hikâyenizin izine rastlarsınız...

Kökler

